Kohtulahendite kogumik

KOHTUJURISTI ETTEPANEK
EVGENI TANCHEV
esitatud 27. juunil 2019[1]

Liidetud kohtuasjad C-585/18, C-624/18 ja C-625/18

A. K. (C-585/18)
versus
Krajowa Rada Sądownictwa
ja
CP (C-624/18)
DO (C-625/18)
versus
Sąd Najwyższy (C-624/18 ja C-625/18)
menetluses osales:
Prokurator Generalny zastępowany przez Prokuraturę Krajową

(eelotsusetaotlus, mille on esitanud Sąd Najwyższy (Poola kõrgeim kohus))

Eelotsusetaotlus – ELTL artikkel 267 – Õigusriik – ELL artikkel 2 – ELL artikli 19 lõige 1 – Tõhusa kohtuliku kaitse põhimõte – Kohtusüsteemi sõltumatuse põhimõte – Euroopa Liidu põhiõiguste harta – Artiklid 47 ja 51 – Riiklikud meetmed, millega asutatakse kõrgeima kohtu distsiplinaarkolleegium – Riiklikud meetmed, millega muudetakse riikliku kohtute nõukoja liikmete ametisse nimetamise korda – ELi õiguse esimus – Õigus ELi õigusega vastuolus olevad riigisisesed õigusaktid kohaldamata jätta

1 Algkeel: inglise.

I. Sissejuhatus

1. Käesolevad kohtuasjad, nagu probleemid, mida ma analüüsisin oma ettepanekus komisjon *vs*. Poola (kõrgeima kohtu sõltumatus) (C-619/18) ja ettepanekus komisjon *vs*. Poola (üldkohtute sõltumatus) (C-192/18),[2] kuuluvad Poola kohtusüsteemi reformi konteksti, mis on algatatud ning 2017. aastal võetud meetmetega, mille kohta on tehtud ELL artikli 7 lõike 1 kohane komisjoni põhjendatud ettepanek, mis käsitleb õigusriigi olukorda Poolas,[3] ning mis on pälvinud märkimisväärselt rahvusvahelist kriitikat.[4]

2. Need kohtuvaidlused puudutavad hagisid, mille on osaliselt ELi õigusel esitanud Sąd Najwyższy (Poola kõrgeim kohus) töövaidlusi ja sotsiaalkindlustusvaidlusi lahendavasse kolleegiumi kohtunikud, keda kahjustavad Poola meetmed, millega alandatakse kohtunike pensioniiga. Euroopa Kohus tunnistas need meetmed oma 24. juuni 2019. aasta otsusega komisjon *vs*. Poola (Kõrgeima kohtu sõltumatus) (C-619/18)[5] kokkusobimatuks Poola kohustustega ELL artikli 19 lõike 1 teise lõigu alusel, arvestades et need meetmed on vastuolus kohtunike tagandamatuse ja kohtuliku sõltumatuse põhimõtetega, mida mõlemat kaitstakse liidu õiguses.

3. Kuigi liikmesriigi õiguse kohaselt on kõrgeima kohtu äsja loodud distsiplinaarkolleegiumi ülesandeks nende hagide läbivaatamine, soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus teada, kas nende hagide läbivaatamiseks pakub distsiplinaarkolleegium liidu õiguse alusel piisavaid sõltumatuse tagatisi. See on tingitud asjaolust, et rea kohtunikke, kelle vabariigi president võib distsiplinaarkolleegiumisse ametisse nimetada, valib välja Krajowa Rada Sądownictwa (riiklik kohtute nõukoda, edaspidi ka „KRS“), mis on Poolas kohtusüsteemi sõltumatuse tagamise eest vastutav organ. Kuid riikliku kohtute nõukoja sõltumatus on omakorda seatud kahtluse alla Poola õigusaktidega, millega muudetakse kohtuliikmete ametisse määramise korda. Selle koosseisu määravad nüüd peamiselt kindlaks seadusandlikud ja täitevasutused.

4. Konkreetsem mure puudutab aga distsiplinaarkolleegiumi kohtunike valimise menetlust, mida kasutab KRS.

2 Lisaks käesolevatele kohtuasjadele on Euroopa Kohtusse jõudnud hulk teisi kohtuasju Poola kohtusüsteemi reformi kohta, sealhulgas eelotsusetaotlused, mille on esitanud Poola kõrgeim kohus (C-522/18, C-537/18 ja C-668/18), Poola kõrgeim halduskohus (C-824/18) ja Poola madalamad kohtud (C-558/18, C-563/18 ja C-623/18), ning kaks liikmesriigi kohustuste rikkumise hagi, mille on komisjon esitanud Poola vastu (C-619/18 ja C-192/18). Selguse huvides märgin, et seni Euroopa Kohtu ärakuulatud küsimused Poola kohtusüsteemi reformi kohta on puudutanud järgmist: 1. Poola kõrgeima kohtu kohtunike pensioniea alandamine ning vabariigi presidendile antud pädevus pikendada kõrgeima kohtu kohtunike teenistusaega (vt 24. juuni 2019. aasta kohtuotsus komisjon *vs*. Poola (Kõrgeima kohtu sõltumatus), C-619/18, EU:C:2019:531, ning kohtujurist Tanchevi ettepanek, EU:C:2019:325); 2. väidetav sooline diskrimineerimine seetõttu, et üldkohtute kohtunike, kõrgeima kohtu kohtunike ja prokuröride pensioniiga langetati naiste ja meeste puhul erineva vanuseni ning justiitsministrile anti pädevus pikendada üldkohtu kohtunike teenistusaega (vt kohtujurist Tanchevi ettepanek kohtuasjas komisjon *vs*. Poola (Üldkohtute sõltumatus), C-192/18, EU:C:2019:529), ning 3. kohtunike distsiplinaarmenetlus (vt kohtunik Tanchevi ettepanek kohtuasjas Miasto Łowicz jt, C-558/18 ja C-563/18, mis esitatakse 24. septembril 2019).

3 COM(2017) 835 final, 20.12.2017 (edaspidi „komisjoni põhjendatud ettepanek“). Selles põhjendatud ettepanekus ei nõustunud komisjon eelkõige järgmiste meetmetega: 1. 11. mai 2017. aasta seadus, millega muudetakse kohtunike ja prokuröride riikliku kooli seadust, üldkohtute korralduse seadust ja teatavaid muid seadusi (Ustawa o zmianie ustawy o Krajowej Szkole Sądownictwa i Prokuratury, ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych oraz niektórych innych ustaw; *Dz. U*. 2017, jrk nr 1139, muudetud); 2. 12. juuli 2017. aasta seadus, millega muudetakse üldkohtute korralduse seadust ja teatavaid muid seadusi (Ustawa o zmianie ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych oraz niektórych innych ustaw; *Dz. U*. 2017, jrk nr 1452, muudetud); 3. 8. detsembri 2017. aasta kõrgeima kohtu seadus (Ustawa o Sądzie Najwyższym; *Dz. U*. 2018, jrk nr 5, muudetud), ning 4. 8. detsembri 2017. aasta seadus, millega muudetakse riikliku kohtute nõukoja seadust ja teatavaid muid seadusi (Ustawa o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw; *Dz. U*. 2018, jrk nr 3, muudetud). Kaks viimati nimetatud meedet on käesolevates kohtuasjades kõne all.

4 Vt nt Euroopa Nõukogu komisjoni „Demokraatia õiguse kaudu“ (Veneetsia komisjon) 11. detsembri 2017. aasta arvamus nr 904/2017 Poola presidendi esitatud kohtute nõukogu seaduse muutmise eelnõu ja ülemkohtu seaduse muutmise eelnõu kohta ning üldkohtute korralduse seaduse kohta (CDL-AD(2017)031) (edaspidi „Veneetsia komisjoni arvamus nr 904/2017“); ÜRO Inimõiguste Nõukogu eriraportööri raport Poola kohtunike ja juristide sõltumatuse kohta, 5. aprill 2018, A/HRC/38/38/Add.1 (edaspidi „ÜRO 2018. aasta raport Poola kohta“); Euroopa Julgeoleku- ja Koostööorganisatsiooni (OSCE) demokraatlike institutsioonide ja inimõiguste büroo (ODIHR) lõplik arvamus Poola riikliku kohtute nõukoja seaduse ja teatavate muude seaduste muutmise eelnõu kohta, 5. mai 2017, JUD-POL/305/2017-Final (edaspidi „OSCE 2017. aasta lõplik arvamus Poola kohta“) ja arvamus Poola kõrgeima kohtu seaduse eelnõu (26. september 2017) teatavate sätete kohta, 13. november 2017, JUD-POL/315/2017.

5 EU:C:2019:531.

5. Seega on käesolevates kohtuasjades peamine küsimus, mis tuleb Euroopa Kohtul lahendada, kas kõrgeima kohtu distsiplinaarkolleegium vastab ELi õiguse kohaselt sõltumatuse nõuetele, arvestades seda, kuidas riikliku kohtute nõukoja liikmed ametisse nimetatakse, ja vahendeid kohtunike valimiseks distsiplinaarkolleegiumisse.

6. Kui Euroopa Kohus leiab, et kõrgeima kohtu distsiplinaarkolleegium ei vasta nendele nõuetele, soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus samuti teada, kas tal on ELi õiguse alusel õigus jätta kohaldamata liikmesriigi õiguse sätted, mida võib käsitada nii, et nendega ei ole eelotsusetaotluse esitanud kohtul õigust ennast põhikohtuasjas pädevaks tunnistada.

7. Seepärast palub eelotsusetaotluse esitanud kohus Euroopa Kohtul sisuliselt arendada oma kohtupraktikat, mis käsitleb liikmesriikide kohustusi kindlustada ELL artikli 19 lõike 1 teise lõigu ja Euroopa Liidu põhiõiguste harta („harta“) artikli 47 alusel kohtute sõltumatus, selleks et tagada õigusriigi põhimõtte järgimine liidu õiguskorras.

II. Õiguslik raamistik

A. Euroopa Liidu õigus

8. ELL artikli 19 lõike 1 teises lõigus on sätestatud:

„Liikmesriigid näevad ette tulemusliku õiguskaitse tagamiseks vajaliku kaebeõiguse liidu õigusega hõlmatud valdkondades.“

9. Harta artikli 47 esimeses ja teises lõigus on sätestatud:

„Igaühel, kelle liidu õigusega tagatud õigusi või vabadusi rikutakse, on selles artiklis kehtestatud tingimuste kohaselt õigus tõhusale õiguskaitsevahendile kohtus.

Igaühel on õigus õiglasele ja avalikule asja arutamisele mõistliku aja jooksul sõltumatus ja erapooletus seaduse alusel moodustatud kohtus. […]“.

B. Poola õigus

1. Kõrgeima kohtu pensioniea langetamist käsitlevad sätted

10. 23. novembri 2002. aasta kõrgeima kohtu seaduse (Ustawa o Sądzie Najwyższym) (*Dz. U*. 2002, nr 240, jrk nr 2052, muudetud) (edaspidi „2002. aasta kõrgeima kohtu seadus“) artikli 30 lõikes 1 oli ette nähtud, et kõrgeima kohtu kohtunike pensioniiga on 70 eluaastat, välja arvatud juhul, kui kohtunik esitab vähemalt kuus kuud enne 70-aastaseks saamist kõrgeima kohtu esimesele esimehele avalduse, et ta soovib oma töökohal töötamist jätkata, ning tervisetõendi. Sellisel juhul saab see kohtunik artikli 30 lõike 5 kohaselt automaatselt jätkata oma ametikohustuste täitmisega kuni 72-aastaseks saamiseni.

11. 20. detsembril 2017 allkirjastas vabariigi president 8. detsembri 2017. aasta kõrgeima kohtu seaduse (Ustawa o Sądzie Najwyższym) (*Dz. U*. 2018, jrk nr 5, muudetud) (edaspidi „2017. aasta kõrgeima kohtu seadus“), mis jõustus 3. aprillil 2018.

12. 2017. aasta kõrgeima kohtu seaduse artikli 37 lõigete 1–4 kohaselt peavad kõrgeima kohtu kohtunikud üldjuhul jääma pensionile 65-aastaselt, kui nad ei esita ettenähtud aja jooksul avaldust selle kohta, et nad on valmis oma ametikohal jätkama, ja hea tervise tõendi, ning vabariigi president annab nõusoleku nende jätkamiseks oma ametikohal. Vastavalt nendes õigusnormides sätestatud menetlusele peab vabariigi president enne nõusoleku andmist konsulteerima riikliku kohtute nõukojaga, kes esitab talle arvamuse. Selle seaduse artikli 111 lõike 1 alusel pidid kõrgeima kohtu kohtunikud, kes olid 3. juuli 2018. aasta seisuga saanud 65-aastaseks, minema pensionile 4. juulil 2018, välja arvatud juhul, kui nad olid esitanud need dokumendid teatava ajavahemiku jooksul ja vabariigi president oli andnud selle seaduse artiklis 37 sätestatud korras nõusoleku.

2. Distsiplinaarkolleegiumit käsitlevad sätted

13. 2017. aasta kõrgeima kohtu seadusega asutati muu hulgas kõrgeima kohtu uus koda, nn distsiplinaarkolleegium, mis loodi selle seaduse artikli 133 alusel 3. aprillil 2018.

14. 2017. aasta kõrgeima kohtu seaduse artiklis 20 on sätestatud:

„Seoses distsiplinaarkolleegiumiga ja distsiplinaarkolleegiumis otsuseid langetavate kohtunikega teostab kõrgeima kohtu esimese esimehe õigusi, nagu on määratletud:

(1) artikli 14 lõike 1 punktides 1, 4 ja 7, artikli 31 lõikes 1, artikli 35 lõikes 2, artikli 36 lõikes 6, artikli 40 lõigetes 1 ja 4, ning artikli 51 lõigetes 7 ja 14, kõrgeima kohtu president, kes juhib distsiplinaarkolleegiumi tööd;

(2) artikli 14 lõike 1 punktis 2 ning artikli 55 lõike 3 teises lauses, kõrgeima kohtu esimene esimees kokkuleppel kõrgeima kohtu presidendiga, kes juhib distsiplinaarkolleegiumi tööd.“

15. 2017. aasta kõrgeima kohtu seaduse artiklis 27 on sätestatud:

„1. Distsiplinaarkolleegiumi pädevusse kuuluvad kohtuasjad:

(1) distsiplinaarsüütegudes;

(a) mille on toime pannud kõrgeima kohtu kohtunikud,

[…]

(2) töö- ja sotsiaalkindlustusõiguse valdkonnas kõrgeima kohtu kohtunike suhtes;

(3) kõrgeima kohtu kohtunike pensionile mineku küsimustes.“

16. 2017. aasta kõrgeima kohtu seaduse artiklis 29 on sätestatud:

„Kõrgeima kohtu kohtuniku nimetab ametisse Poola Vabariigi president kohtute nõukoja ettepanekul.“

17. 2017. aasta kõrgeima kohtu seaduse artiklis 79 on sätestatud:

„Tööõiguse ja sotsiaalkindlustuse kohtuasju, mis puudutavad kõrgeima kohtu kohtunikke, ja kohtuasju seoses kõrgeima kohtu kohtuniku pensionile jäämisega menetleb:

(1) esimeses astmes – kõrgeim kohus distsiplinaarkolleegiumi ühe kohtuniku koosseisus;

(2) teises astmes – kõrgeim kohus distsiplinaarkolleegiumi kolme kohtuniku koosseisus.“

18. 2017. aasta kõrgeima kohtu seaduse artiklis 131 (muudetud 12. aprilli 2018. aasta seaduse kõrgeima kohtu seaduse muutmise kohta (Ustawa o zmianie ustawy o Sądzie Najwyższym) (*Dz. U.* 2018, jrk nr 847) (edaspidi „12. aprilli 2018. aasta esimene muutmisseadus")),[6] mis jõustus 9. mail 2018, artikli 1 punktiga 14 on sätestatud:

„Kohtunikke, kes käesoleva seaduse jõustumise kuupäeval töötavad ametikohtadel kõrgeima kohtu teistes kolleegiumides, võib üle viia ametikohtadele distsiplinaarkolleegiumis. Hiljemalt päeval, mil kõik kõrgeima kohtu kohtunikud distsiplinaarkolleegiumis on esimest korda ametisse määratud, esitab kohtunik, kes töötab ametikohal kõrgeima kohtu mõnes teises kolleegiumis, riiklikule kohtute nõukojale distsiplinaarkolleegiumi ametikohale üleviimise taotluse pärast nõusoleku saamist kõrgeima kohtu esimeselt esimehelt ja kõrgeima kohtu presidendilt, kes juhib distsiplinaarkolleegiumi ja selle kolleegiumi tööd, kus on üleviimist taotleva kohtuniku ametikoht. Kuni päevani, mil distsiplinaarkolleegiumi kõik ametikohad on esimest korda täidetud, nimetab Poola Vabariigi president riikliku kohtute nõukoja ettepanekul kohtuniku ametisse kõrgeima kohtu distsiplinaarkolleegiumis."

3. Riiklikku kohtute nõukoda käsitlevad sätted

19. Poola põhiseaduse artikli 186 lõikes 1 on sätestatud:

„Riiklik kohtute nõukoda kaitseb kohtute ja kohtunike sõltumatust."

20. Poola põhiseaduse artiklis 187 on sätestatud:

„1. Riikliku kohtute nõukoja koosseisu kuuluvad:

(1) kõrgeima kohtu esimene esimees, justiitsminister, kõrgeima halduskohtu president ja vabariigi presidendi nimetatud isik;

(2) 15 liiget, kes on valitud kõrgeima kohtu, üldkohtute, halduskohtute ja sõjaväekohtute kohtunike hulgast;

(3) 4 liiget, kelle on valinud seim oma saadikute hulgast, ja 2 liiget, kelle on valinud senat oma senaatorite hulgast.

2. Riiklik kohtute nõukoda valib oma liikmete hulgast esimehe ja kaks aseesimeest.

3. Riikliku kohtute nõukoja liikmeks valitud isikute ametiaeg on 4 aastat.

4. Riikliku kohtute nõukoja organisatsiooni struktuur, tegevuse ulatus ja töökorraldus ning liikmete valimise kord määratakse kindlaks põhikirjas."

21. Riiklikku kohtute nõukoda reguleerib 12. mai 2011. aasta kohtute nõukoja seadus (Ustawa o Krajowej Radzie Sądownictwa) (*Dz. U.* nr 126, 2011, jrk nr 714, mida on muudetud ja konsolideeritud, *Dz. U.* 2019, jrk nr 84) (edaspidi „KRSi seadus"). Seda seadust on muu hulgas muudetud 8. detsembri 2017. aasta seadusega, millega muudetakse riikliku kohtute nõukoja seadust ja teatavaid teisi seadusi (Ustawa o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw) (*Dz. U.* 2018, jrk nr 3, muudetud) (edaspidi „KRSi seaduse 2017. aasta muutmise seadus"), mis jõustus 17. jaanuaril 2018.[7]

6 2017. aasta kõrgeima kohtu seaduse artikli 131 varasemas versioonis oli sätestatud: „Kuni kõrgeima kohtu kohtunike kõik ametikohad distsiplinaarkolleegiumis on täidetud, ei või teise kolleegiumi kohtunikku üle viia ametikohale selles kolleegiumis."

7 KRSi seaduse 2017. aasta muutmise seaduse artikli 10 kohaselt jõustusid teatavad sätted, sealhulgas KRSi seaduse artikkel 11a, 3. jaanuaril 2018.

22. KRSi seaduse 2017. aasta muutmise seaduse artikli 1 punkti 1 kohaselt lisati selle seadusega KRSi seaduse artikkel 9a, milles on sätestatud:

„1. Seimis valitakse kõrgeima kohtu, üldkohtute, halduskohtute ja sõjakohtute kohtunike hulgast 15 nõukoja liiget ühiseks nelja-aastaseks ametiajaks.

2. Lõikes 1 viidatud valimise käigus võtab seim võimalikult palju arvesse asjaolu, et vajalik on see, et nõukojas oleks esindatud eri liiki kohtutest ja eri kohtuastmest pärit kohtunikud.

3. Kohtunike hulgast valitud uute nõukoja liikmete ühine ametiaeg algab nende valimisele järgneval päeval. Eelmiseks ametiajaks valitud nõukoja liikmed jätkavad oma ülesannete täitmist kuni nõukoja uute liikmete ühise ametiaja alguseni.“

23. KRSi seaduse 2017. aasta muutmise seaduse artikli 1 punktide 2 ja 3 alusel tunnistati selle seadusega KRSi seaduse artikkel 11[8] kehtetuks ja lisati KRSi seaduse artiklid 11a–11e, mis käsitlevad riikliku kohtute nõukoja 15 kohtuliikme valimise menetlust.

24. KRSi seaduse artikli 11a lõikes 2 on sätestatud:

„Nõukoja liikme kandidatuuri saab üles seada ühendus, kuhu kuulub vähemalt: (1) 2000 Poola Vabariigi kodanikku, kes on vähemalt 18-aasta vanused, kes on teovõimelised ja kellel on kõik tsiviilõigused; (2) 25 kohtunikku, välja arvatud pensionil olevad kohtunikud.“

25. KRSi seaduse artiklis 11d on lisaks sätestatud:

„1. Seimi spiiker pöördub parlamendifraktsioonide poole, paludes neil esitada seitsme päeva jooksul nõukoja liikmete kandidaadid.

2. Parlamendifraktsioon pakub kohtunike hulgast, kelle nimed on esitatud vastavalt artiklis 11a ette nähtud menetlusele, välja kuni üheksa nõukoja liikme kandidaati.

3. Kui parlamendifraktsioonide pakutud kandidaatide koguarv on väiksem kui 15, pakub seimi presiidium artikli 11a kohaselt esitatud kandidaatide hulgast sellise arvu kandidaate, et kokku on kandidaatide arv 15.

4. Seimi pädev komisjon koostab kandidaatide nimekirja, valides kooskõlas lõigetega 2 ja 3 välja pakutud kandidaatide hulgast 15 nõukoja liikme kandidaati, tingimusel et nimekiri sisaldab vähemalt üht kandidaati iga sellise parlamendifraktsiooni poolt, mis on 60 päeva tegutsenud alates esimesest istungist seimi ametiajal, mil tehti valik, eeldusel et sellise kandidaadi pakkus välja parlamendifraktsioon lõikes 2 viidatud viisil.

5. Seim valib nõukoja liikmed ühiseks nelja-aastaseks ametiajaks seimi järgmisel istungil 3/5 häälteenamusega, kusjuures esindatud peab olema vähemalt pool seaduses ette nähtud saadikute arvust, selleks et hääletada lõikes 4 viidatud kandidaatide nimekirja poolt.

6. Kui nõukoja liikmeid lõikes 5 nimetatud viisil ei valita, siis valib seim nõukoja liikmed absoluutse häälteenamusega, kusjuures esindatud peab olema vähemalt pool seaduses ette nähtud saadikute arvust, selleks et hääletada lõikes 4 viidatud kandidaatide nimekirja poolt. […]“.

8 KRSi seaduse endise artikli 11 alusel valisid kohtunikud 15 kohtuliiget kohtunike hulgast kõrgeimast kohtust (2 liiget), halduskohtutest (2 liiget), apellatsioonikohtutest (2 liiget), ringkonnakohtutest (8 liiget) ja sõjaväekohtutest (1 liige).

26. KRSi seaduse 2017. aasta muutmise seaduse artiklis 6 on ette nähtud:

„Poola Vabariigi põhiseaduse artikli 187 lõike 1 punktis 2 nimetatud [KRSi] käesolevate sätete alusel valitud liikmete ametiaeg kestab kuni [KRSi] uute liikmete ametiaja alguseni, kuid ei või ületada 90 päeva alates selle seaduse jõustumisest, kui see ei lõpe varem ametiaja lõppemise tõttu.“

27. 20. juuli 2018. aasta seadusega, millega muudetakse üldkohtute korralduse seadust ja teatavaid teisi seadusi, (Ustawa o zmianie ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych oraz niektórych innych ustaw) (*Dz. U.* 2018, jrk nr 1443) (edaspidi „20. juuli 2018. aasta seadus“) lisati KRSi seaduse artiklisse 35 lõige 3, milles on sätestatud:

„1. Kui kohtuniku või kohtunikukandidaadi ametikohale on kandideerinud rohkem kui üks kandidaat, koostab meeskond soovitatud kandidaatide nimekirja.

2. Nimekirja kantud kandidaatide järjestuse kindlaksmääramisel võtab meeskond kõigepealt arvesse kandidaatide kvalifikatsiooni hindamist ja lisaks:

(1) töökogemust, sealhulgas õigussätete kohaldamise kogemust, akadeemilist tegevust, ülemuste avaldatud arvamusi, soovitusi, publikatsioone ja muid taotlusvormile lisatud dokumente;

(2) pädeva kohtu kolleegiumi arvamust ja pädeva kohtunike üldkogu hinnangut.

3. Lõikes 2 osutatud dokumentide puudumine ei takista soovitatud kandidaatide nimekirja koostamist.“

28. KRSi seaduse 2017. aasta muutmise seadusega lisati artikli 44 lõige 1a ja 20. juuli 2018. aasta seadusega lisati Riikliku kohtute nõukoja seaduse artiklile 44 lõige 1b, milles on sätestatud:

„1. Menetluses osaleja võib pöörduda kaebusega kõrgeima kohtu poole põhjendusega, et nõukogu otsus on ebaseaduslik, kui eraldi sätetest ei tulene teisiti. […]

1a. Kõrgeima kohtu kohtunikuks nimetamise üksikjuhtudel võib kaebuse esitada kõrgeimale halduskohtule. Sellistel juhtudel ei ole võimalik edasi kaevata kõrgeimale kohtule. Kõrgeimale halduskohtule esitatud kaebuse aluseks ei tohi olla väide, et seda, kas kandidaat vastab kriteeriumidele, mida võetakse arvesse kõrgeima kohtu kohtuniku ametisse nimetamise ettepaneku esitamise kohta otsuse tegemisel, on hinnatud valesti.

1b. Kui mitte kõik menetluses osalejad ei ole kõrgeima kohtu kohtunikuks nimetamise üksikjuhtudel artikli 37 lõikes 1 osutatud otsust vaidlustanud, muutub otsus lõplikuks osas, mis hõlmab otsust teha kõrgeima kohtu kohtuniku ametisse nimetamise ettepanek, ja osas, mis hõlmab otsust sama kohtu kohtunikuks nimetamise ettepanekut mitte esitada menetluses osalejate puhul, kes ei ole kaebust esitanud. […]“.

4. 21. novembri 2018. aasta seadus

29. 17. detsembril 2018 allkirjastas vabariigi president 21. novembri 2018. aasta seaduse kõrgeima kohtu seaduse muutmise kohta (Ustawa o zmianie ustawy o Sądzie Najwyższym) (*Dz. U.* 2018, jrk nr 2507) (edaspidi „21. novembri 2018. aasta seadus“), mis jõustus 1. jaanuaril 2019. Selle seaduse artikli 1 kohaselt tunnistatakse 2017. aasta kõrgeima kohtu seaduse artikli 37 lõiked 1a–4 ja artikli 111 lõige 1 kehtetuks ning muudetakse sama seaduse artikli 37 lõiget 1 nii, et ainult need kõrgeima kohtu kohtunikud, kes on asunud selle kohtu kohtunikuna ametisse pärast 21. novembri 2018. aasta seaduse jõustumise kuupäeva, jäävad pensionile 65-aastaselt, samas kui kohtunike suhtes, kes on ametisse asunud enne seda kuupäeva, kohaldatakse 2002. aasta kõrgeima kohtu seaduse artikli 30 sätteid.

30. 21. novembri 2018. aasta seaduse artikli 2 lõikes 1 on sätestatud:

„Alates käesoleva seaduse jõustumise kuupäevast ennistatakse iga kõrgeima kohtu kohtunik või kõrgeima halduskohtu kohtunik, kes on pensionile jäänud vastavalt [2017. aasta kõrgeima kohtu seaduse] artikli 37 lõigetele 1–4 või artikli 111 lõikele 1 või 1a, ametikohale, kus ta töötas [2017. aasta kõrgeima kohtu seaduse] jõustumise kuupäeval. Loetakse, et kõrgeima kohtu või kõrgeima halduskohtu kohtuniku ametiülesannete täitmine on katkematult jätkunud."

31. 21. novembri 2018. aasta seaduse artiklis 4 on lisaks sätestatud:

„1. Käesoleva seaduse jõustumise kuupäeva seisuga [2017. aasta kõrgeima kohtu seaduse] artikli 37 lõike 1 ja artikli 111 lõigete 1–1b alusel algatatud menetlused ning nendes kohtuasjades pooleliolevad apellatsioonimenetlused lõpetatakse.

2. Käesoleva seaduse jõustumise kuupäeva seisuga algatatud või pooleliolevad menetlused seoses artikli 2 lõikes 1 nimetatud kohtunikega nende töösuhte tuvastamiseks kõrgeima kohtu või kõrgeima halduskohtu kohtuniku ametiülesannetes tegevana lõpetatakse. […]".

III. Asjaolud, menetlus põhikohtuasjas ja eelotsuse küsimused

32. Kohtuasi C-585/18 puudutab kõrgeima halduskohtu kohtuniku A. K. apellatsioonkaebust KRSi vastu. Eelotsusetaotluse kohaselt sai A. K. 65-aastaseks 3. juulil 2018 ja esitas 2017. aasta kõrgeima kohtu seaduse artikli 37 ja artikli 111 lõike 1 kohase avalduse oma ametikohal jätkamiseks. Need meetmed tunnistas Euroopa Kohus liidu õigusega kokkusobimatuks oma 24. juuni 2019. aasta otsuses komisjon *vs*. Poola (Kõrgeima kohtu sõltumatus). [9]

33. KRS väljastas 2017. aasta kõrgeima kohtu seaduse artiklis 37 sätestatud menetluse alusel otsuse eitava seisukohaga. A. K. esitas selle otsuse peale kaebuse kõrgeima kohtu töövaidlusi ja sotsiaalkindlustusvaidlusi lahendavale kolleegiumile koos taotlusega selle otsuse täitmisele pööramine peatada. A. K. väidab selle kaebuse põhjenduseks muu hulgas, et on rikutud ELL artikli 19 lõike 1 teist lõiku, harta artikli 47 teist lõiku ja nõukogu 27. novembri 2000. aasta direktiivi 2000/78/EÜ, millega kehtestatakse üldine raamistik võrdseks kohtlemiseks töö saamisel ja kutsealale pääsemisel [10], artikli 9 lõiget 1. Viimse kohta väidab A. K., et teda on vanuse alusel diskrimineeritud.

34. Kohtuasjad C-624/18 ja C-625/18 puudutavad kõrgeima kohtu kohtunike CP ja DO algatatud kohtumenetlusi kõrgeima kohtu vastu. Eelotsusetaotluste kohaselt said need kohtunikud 65-aastaseks 3. juulil 2018, kuid ei esitanud 2017. aasta kõrgeima kohtu seaduse artikli 37 ja artikli 111 lõike 1 kohast avaldust oma ametikohal jätkamiseks.

35. Kui neile oli teatatud, et vabariigi president on teatanud, et nad on alates 4. juulist 2018 pensionile jäänud, esitasid CP ja DO kõrgeima kohtu töövaidlusi ja sotsiaalkindlustusvaidlusi lahendavas kolleegiumi hagiavaldused nõudega tuvastada, et nende töösuhet teenistuses tegevate kohtunikena ei ole muudetud sellest kuupäevast alates nii, et nad on pensionile jäänud. Nad taotlesid ka esialgset

9 EU:C:2019:531.

10 EÜT 2000, L 303, lk 16; ELT eriväljaanne 05/04, lk 79. Direktiivi 2000/78 artikli 9 lõikes 1 on sätestatud: „Liikmesriigid tagavad, et kõikidel isikutel, kes leiavad, et neid on võrdse kohtlemise põhimõtte eiramise tõttu õigusvastaselt koheldud, oleks võimalik kasutada kohtu- ja/või haldusmenetlust, kaasa arvatud liikmesriikide poolt asjakohaseks peetatavatel juhtudel lepitusmenetlust, käesolevast direktiivist tulenevate kohustuste täitmise küsimuses isegi juhul, kui see suhe, millega väidetav diskrimineerimine kaasnes, on lõppenud."

õiguskaitset. Nende hagide põhjenduseks väidavad CP ja DO muu hulgas, et rikutud on direktiivi 2000/78[11] artikli 2 lõikes 1 sätestatud vanuse alusel diskrimineerimise keeldu. Ka selles asjas on CP ja DO vaidlustanud meetmed, mille Euroopa Kohus tunnistas liidu õigusega kokkusobimatuks oma 24. juuni 2019. aasta otsuses komisjon *vs.* Poola (Kõrgeima kohtu sõltumatus).[12]

36. Kõrgeima kohtu töövaidlusi ja sotsiaalkindlustusvaidlusi lahendav kolleegium (edaspidi „töö- ja sotsiaalkindlustusvaidluste kolleegium“), kus algatasid A.K., CP ja DO (edaspidi koos „hagejad“) oma kohtumenetlused, teeb muu hulgas järgmised tähelepanekud.

37. Enne 2017. aasta kõrgeima kohtu seaduse jõustumist oli töö- ja sotsiaalkindlustusvaidluste kolleegium[13] pädev arutama KRSi otsuste peale esitatud kaebusi ning vaidlusi kõrgeima kohtu kohtunike töösuhte asjus lahendasid töökohtud. Vastavalt 2017. aasta kõrgeima kohtu seaduse artikli 27 lõike 1 punktidele 2 ja 3 kanti pädevus nendes asjades üle kõrgeima kohtu distsiplinaarkolleegiumile („distsiplinaarkolleegium“).[14] Eelotsusetaotluste kuupäeva seisuga ei olnud aga distsiplinaarkolleegiumisse kohtunikke nimetatud, nii et tegelikult seda kolleegiumit ei eksisteerinud.

38. Seega küsib eelotsusetaotluse esitanud kohus kohtuasjade C-624/18 ja C-625/18 kohta, kas – arvestades et distsiplinaarkolleegiumisse määratud kohtunikud puuduvad – võib ta riigisisesed õigusnormid, millega antakse pädevus distsiplinaarkolleegiumile, kohaldamata jätta ja tunnistada ennast pädevaks, kuna ELi õiguse alusel on vaja tagada hagejate õiguste tõhus kaitse vanuse alusel diskrimineerimise suhtes.[15] Eelotsusetaotluse esitanud kohus märgib, et kuna puudub kohus, kellel oleks võimalik pakkuda põhikohtuasjas õiguslikku kaitset, tuleks neid sätteid selles osas, milles välistatakse töö- ja sotsiaalkindlustusvaidluste kolleegium, käsitada harta artikliga 47 ja direktiivi 2000/78 artikli 9 lõikega 1 vastuolus olevana. Ta märgib samuti, et see küsimus võib muutuda ebaoluliseks, sest põhikohtuasja menetlemise ajal täideti ametikohad kõrgeima kohtu vastloodud kolleegiumides.

39. Igal juhul kahtleb eelotsusetaotluse esitanud kohus, kas distsiplinaarkolleegiumi kohtunike valimise menetlus tagab piisava sõltumatuse, nagu on ELi õiguses nõutav, arvestades, et kohtunikud määrab vabariigi president KRSi ettepanekul.[16] Ta juhib tähelepanu sellele, et KRSi seaduse 2017. aasta muutmise seadusega kehtestati KRSi kohtuliikmete valimise mehhanism, milles need liikmed valib Seim (Poola parlamendi alamkoda), mitte neid ei vali enam kohtunikud. Järelikult valib Poolas kõrgeima kohtu kohtunikud organ, mille koosseisu määravad peamiselt seadusandlikud ja täidesaatvad võimuorganid.

40. Eelotsusetaotluse esitanud kohus märgib lisaks, et praeguste KRSi liikmete valimine ei ole läbipaistev, selle nõukoja kohtuliikmed ei esinda kogu kohtunikkonda, tema tegevus näitab, et ei ole võetud seisukohti kõrgeima kohtu ja selle kohtunike sõltumatuse kaitseks ning, nagu on kirjeldatud kohtuasjas C-585/18, seisneb KRSi praktika 65-aastaseks saanud ja ametis jätkata soovivate kõrgeima kohtu kohtunike taotluste üle otsustamisel selles, et ta esitab eitava seisukoha, milles ei tooda piisavalt põhjendusi selleks, et vabariigi president saaks kujundada arvamuse asjaomase kandidaadi kohta.

11 Direktiivi 2000/78 artikli 2 lõikes 1 on sätestatud: „Käesoleva direktiivi kohaldamisel tähendab „võrdse kohtlemise põhimõte“, et ei esine otsest ega kaudset diskrimineerimist ühelgi artiklis 1 nimetatud põhjusel.“ Selle direktiivi artiklis 1 on muu hulgas nimetatud vanuse alusel diskrimineerimist.

12 EU:C:2019:531.

13 Eelotsusetaotluse esitanud kohus märgib, et enne 2017. aasta kõrgeima kohtu seaduse jõustumist nimetati seda kolleegiumit töö- ja sotsiaalkindlustusasjade ning avalike asjade kolleegiumiks.

14 Kohtuasja C-585/18 kohta märgib eelotsusetaotluse esitanud kohus, et see kehtib kõrgema halduskohtu kohtunike kohta.

15 Eelotsusetaotluse esitanud kohus viitab 9. märtsi 1978. aasta kohtuotsusele Simmenthal, 106/77, EU:C:1978:49; 19. juuni 1990. aasta kohtuotsusele Factortame jt, C-213/89, EU:C:1990:257, ja 13. märtsi 2007. aasta kohtuotsusele Unibet, C-432/05, EU:C:2007:163.

16 Eelotsusetaotluse esitanud kohus nimetab eelkõige 27. veebruari 2018. aasta kohtuotsust Associação Sindical dos Juízes Portugueses, C-64/16, EU:C:2018:117, ja 25. juuli 2018. aasta kohtuotsust Minister for Justice and Equality (Kohtusüsteemi puudused), C-216/18 PPU, EU:C:2018:586.

41. Distsiplinaarkolleegiumisse nimetatud kohtunike valimise menetluse kohta märgib eelotsusetaotluse esitanud kohus, et selles menetluses on kõrgeima kohtu osalemine välistatud ning et kuni päevani, mil distsiplinaarkolleegiumi ametikohad on esimest korda täidetud, võivad selles kojas kohut mõista ainult kõrgeima kohtu need kohtunikud, kelle on ametisse nimetanud vabariigi president. See kohus märgib ka muu hulgas, et menetlustingimusi on muudetud. KRSi seaduse artiklitega 35 ja 44 tunnistati kehtetuks vastavalt nõue, et osana soovitatud kandidaatide nimekirja koostamise menetlusest peab kandidaat esitama teatud dokumendid oma kvalifikatsiooni kohta, ning kehtestati reegel, et kui kõrgeima kohtu kohtuniku ametikohale nimetamist puudutavas konkreetses asjas ei vaidlusta resolutsiooni kõik menetlusosalised, siis on kehtiv resolutsiooni see osa, mis puudutab otsust kõrgeima kohtu kohtuniku ametikohale nimetamise ettepaneku kohta. Eelotsusetaotluse esitanud kohus märgib, et see välistab seega tõhusa kohtuliku kontrolli. Lisaks leiab ta, et distsiplinaarkolleegiumisse KRSi soovitatud kandidaatide hulgas on isikuid, kellel on kohustusi poliitiliste võimuorganite ees.

42. Kui Euroopa Kohus leiab, et distsiplinaarkolleegium ei vasta ELi õigusega ette nähtud sõltumatuse nõuetele, soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus teada, kas ta võib riigisisesed õigusnormid, mis välistavad tema pädevuse kohtuvaidlustes, kohaldamata jätta.[17] Kohtuasjade C-624/18 ja C-625/18 suhtes on eelotsusetaotluse esitanud kohus seisukohal, et ELi õiguse tõhususe tagamiseks annab töö- ja sotsiaalkindlustusvaidluste kolleegiumi üldine pädevus töövaidlustes seoses diskrimineerimisega talle õiguse menetleda asju põhikohtuasjades, mis hõlmab vanuselise diskrimineerimise nõudeid direktiivi 2000/78 alusel.[18]

43. Nendel asjaoludel otsustas Sąd Najwyższy (Poola kõrgeim kohus) kohtuasjas C-585/18 menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:

„1. Kas ELTL artikli 267 kolmandat lõiku koostoimes ELL artikli 19 lõikega 1 ja artikliga 2 ning põhiõiguste harta artiklit 47 tuleb tõlgendada nii, et liikmesriigi viimase astme kohtu kolleegium, mis on loodud täiesti uue organina ning mis on pädev arutama eelotsusetaotluse esitanud liikmesriigi kohtu kohtuniku asja ja milles saavad otsuseid teha vaid kohtunikud, kelle on valinud liikmesriigi institutsioon, mis peab kaitsma kohtute sõltumatust (Krajowa Rada Sądownictwa (riiklik kohtute nõukoda)), mille puhul, võttes arvesse selle ülesehituslikku mudelit ja toimimisviisi, ei ole tagatud sõltumatus seadusandlikust ja täidesaatvast võimust, on sõltumatu ja iseseisev kohus Euroopa Liidu õiguse tähenduses?

2. Kui vastus esimesele küsimusele on eitav, siis kas ELTL artikli 267 kolmandat lõiku koostoimes ELL artikli 19 lõikega 1 ja artikliga 2 ning põhiõiguste harta artiklit 47 tuleb tõlgendada nii, et liikmesriigi viimase astme kohtu kolleegium, millel puudub pädevus ja mis on kohus Euroopa Liidu õiguses sätestatud nõuete kohaselt ning mille vastu on esitatud apellatsioonkaebus Euroopa Liidu õigust puudutavas kohtuasjas, peab kohaldamata jätma liikmesriigi õiguse need sätted, mis välistavad tema pädevuse selles küsimuses?“

44. Sąd Najwyższy (Poola kõrgeim kohus) otsustas kohtuasjades C-624/18 ja C-625/18 samuti menetluse peatada ning esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:

„1. Kas põhiõiguste harta artiklit 47 koostoimes [direktiivi 2000/78] artikli 9 lõikega 1 tuleb tõlgendada nii, et kui liikmesriigi viimase astme kohtule esitatakse apellatsioonkaebus, mis põhineb väitel, et rikutud on vanuse alusel diskrimineerimise keeldu kõnealuse kohtu kohtuniku suhtes, koos taotlusega tagada esitatud nõudele kaitse, on see kohus liidu õigusest tulenevate õiguste kaitsmiseks liikmesriigi õiguses ette nähtud ajutise vahendi kohaldamise kaudu kohustatud

17 Eelotsusetaotluse esitanud kohus viitab 9. märtsi 1978. aasta kohtuotsusele Simmenthal, 106/77, EU:C:1978:49, ja 17. aprilli 2018. aasta kohtuotsusele Egenberger, C-414/16, EU:C:2018:257.

18 Eelotsusetaotluse esitanud kohus viitab 22. mai 2003. aasta kohtuotsusele Connect Austria, C-462/99, EU:C:2003:297, ja 2. juuni 2005. aasta kohtuotsusele Koppensteiner, C-15/04, EU:C:2005:345.

keelduma liikmesriigi õigusnormide kohaldamisest, mis jätavad pädevuse kohtuasjas, mille raames kaebus esitati, selle kohtu organisatsioonilisele üksusele, mis ei tegutse selles otsuseid langetavate kohtunike ametisse nimetamata jätmise tõttu?

2. Juhul kui kohtunikud määratakse ametisse lahendama kohtuasju organisatsioonilises üksuses, mis on liikmesriigi õiguse kohaselt pädev arutama õiguskaitsevahendit, siis kas ELTL artikli 267 kolmandat lõiku koostoimes ELL artikli 19 lõikega 1 ja artikliga 2 ning põhiõiguste harta artiklit 47 tuleb tõlgendada nii, et liikmesriigi viimase astme kohtu kolleegium, mis on loodud täiesti uue organina ning mis on pädev arutama liikmesriigi kohtu kohtuniku kohtuasja esimeses ja teises astmes ning milles saavad otsuseid teha vaid kohtunikud, kelle on valinud liikmesriigi institutsioon, mis peab kaitsma kohtute sõltumatust [KRS], mille puhul, võttes arvesse selle ülesehituslikku mudelit ja toimimisviisi, ei ole tagatud sõltumatus seadusandlikust ja täidesaatvast võimust, on sõltumatu ja iseseisev kohus Euroopa Liidu õiguse tähenduses?

3. Kui vastus teisele küsimusele on eitav, siis kas ELTL artikli 267 kolmandat lõiku koostoimes ELL artikli 19 lõikega 1 ja artikliga 2 ning põhiõiguste harta artiklit 47 tuleb tõlgendada nii, et liikmesriigi viimase astme kohtu kolleegium, millel puudub pädevus ja mis on kohus Euroopa Liidu õiguses sätestatud nõuete kohaselt ning mille vastu on esitatud apellatsioonkaebus Euroopa Liidu õigust puudutavas kohtuasjas, peab kohaldamata jätma liikmesriigi õiguse need sätted, mis välistavad tema pädevuse selles küsimuses?“

IV. Menetlus Euroopa Kohtus

45. Euroopa Kohtu otsusega liideti käesolevad kohtuasjad kirjaliku ja suulise menetluse jaoks ja kohtuotsuse tegemiseks.

46. Euroopa Kohtu president rahuldas 26. novembri 2018. aasta määrusega eelotsusetaotluse esitanud kohtu taotlused lahendada käesolevad kohtuasjad kiirendatud menetluses, mis on ette nähtud Euroopa Liidu Kohtu põhikirja („põhikiri“) artiklis 23a ja Euroopa Kohtu kodukorra artikli 105 lõikes 1.[19]

47. Kirjalikud seisukohad käesolevates kohtuasjades esitatud eelotsuse küsimuste kohta on esitanud Prokurator Generalny zastępowany przez Prokuraturę Krajową (riigiprokurör, keda esindab riigiprokuratuur, Poola, edaspidi „riigiprokurör“), Läti Vabariik, Poola Vabariik, EFTA järelevalveamet ja Euroopa Komisjon.

48. Need pooled, peale Läti Vabariigi, ning samuti hagejad esitasid suulised seisukohad 19. märtsi 2019. aasta kohtuistungil (edaspidi „esimene osaistung“).

49. Esimesel osaistungil taotles riigiprokurör Euroopa Kohtu presidendi, kohtunik Koen Lenaertsi taandamist käesolevatest kohtuasjadest. Euroopa Kohus, asepresidendi juhtimisel, jättis selle taotluse 29. märtsi 2019. aasta otsusega rahuldamata.

50. KRS, kes esimesel osaistungil ei osalenud, taotles 28. märtsi 2019. aasta kirjas uut kohtuistungit. 10. aprillil 2019 otsustas Euroopa Kohus jätkata käesolevates kohtuasjades kohtuistungit, eelkõige lubamaks KRSil esitada oma suulised argumendid.

19 A.K. jt, C-585/18, C-624/18 ja C-625/18, EU:C:2018:977.

51. 14. mai 2019. aasta kohtuistungil („teine osaistung“) esitasid suulised argumendid KRS ja Sąd Najwyższy (Poola kõrgeim kohus), kes osalesid menetluses koos apellantidest peaprokuröri, Poola Vabariigi, EFTA järelevalveameti ja Euroopa Komisjoniga.[20]

V. Poolte seisukohtade kokkuvõte

A. Menetluslikud vastuväited

52. Riigiprokurör ja Poola väidavad, et esitatud küsimused on vastuvõetamatud, kuna need on 21. novembri 2018. aasta seaduse tõttu muutunud alusetuks. Selle seaduse alusel on Poola õigusnormid, mille alusel põhikohtuasjas vaieldakse, kehtetuks tunnistatud ning need vaidlused lakkavad olemast.[21] Poola rõhutab samuti, et kohtumenetlused on Poola õiguse kohaselt õigustühised, kuna need kuuluvad 2017. aasta kõrgeima kohtu seaduse artiklite 27 ja 79 alusel distsiplinaarkolleegiumi pädevusse.

53. Poola ja komisjon väidavad lisaks, et Euroopa Kohtul ei ole vaja küsimusele 1 kohtuasjades C-624/18 ja C-625/18 vastata, kuna distsiplinaarkolleegiumisse on kohtunikud nimetatud ja see kolleegium täidab nüüd kohtulikke ülesandeid.

54. Riigiprokurör ja Poola väidavad ka, et esitatud küsimused on vastuvõetamatud seepärast, et olukord põhikohtuasjades ei puuduta ELi õigust. Eelkõige rõhutab riigiprokurör, et ELL artikli 19 lõige 1 ei anna Euroopa Liidule pädevust kohtute nõukodade toimimise suhtes ning praegused kohtuasjad erinevad Euroopa Kohtu otsusest kohtuasjas Associação Sindical dos Juízes Portugueses.[22] Riigiprokuröri arvates ei saa harta artikkel 47 olla Poola suhtes siduvate standardite aluseks, kuna Poola õigusaktid kõrgeima kohtu ja KRSi kohta ei kujuta endast liidu õiguse kohaldamist harta artikli 51 lõike 1 alusel. Samuti esineb riigiprokuröri hinnangul vastuolu protokolli nr 30 (Euroopa Liidu põhiõiguste harta kohaldamise kohta Poola Vabariigi ja Ühendkuningriigi suhtes) artikli 1 lõikega 1.[23]

55. Hagejad ja Sąd Najwyższy (Poola kõrgeim kohus) väidavad, et esitatud küsimused on endiselt vajalikud, sest 21. novembri 2018. aasta seaduses ei ole lahendamist vajavaid küsimusi käsitletud. Sąd Najwyższy (Poola kõrgeim kohus) sõnul ei tulene selle seaduse artiklist 4 automaatselt vaidluste lõpetamine, ning eelotsusetaotluse esitanud kohus on põhikohtuasjas *ratione materiae* pädev koda.

56. Komisjon väidab, et esitatud küsimused peale küsimuse 1 kohtuasjades C-624/18 ja C-625/18 on eelotsusetaotluse esitanud kohtu jaoks vajalikud selleks, et otsustada kõigepealt küsimus (*quaestio in limine litis*) kõrgeima kohtu pädeva kolleegiumi kindlaksmääramise kohta, kellele kohtuasjad määrata. Tema arvates ei mõjuta 21. novembri 2018. aasta seadus vastust esitatud küsimustele, kuna kohtupraktika, millele Poola tugineb, erineb käesolevatest kohtuasjadest ja riigi seadusandja ei saa eelotsusemehhanismidesse sekkuda.

20 Teisel osaistungil märkis Euroopa Kohtu president, et kuna distsiplinaarkolleegium ei saa käesolevates kohtuasjades Euroopa Kohtu kodukorra kohaselt osaleda menetluses, kuna ta ei ole põhikohtuasja pool, nagu on märgitud liikmesriigi kohtu esitatud eelotsusetaotlustes, siis otsustas Euroopa Kohus vastu võtta dokumendid, mille KRS esitas 14. mail 2019 distsiplinaarkolleegiumi poolt, sealhulgas eelkõige kõrgeima kohtu distsiplinaarkolleegiumi üldkogu 13. mai 2019. aasta resolutsioon nr 6, milles on esitatud kolleegiumi seisukoht käesolevate kohtuasjade kohta, mida ma käsitlen oma analüüsis allpool (vt käesoleva ettepaneku punktid 140 ja 141).

21 Poola viitab eelkõige 9. detsembri 2010. aasta kohtuotsusele Fluxys, C-241/09, EU:C:2010:753, ja 27. juuni 2013. aasta kohtuotsusele Di Donna, C-492/11, EU:C:2013:428; 3. märtsi 2016. aasta kohtumäärusele, Euro Bank, C-537/15, EU:C:2016:143.

22 27. veebruari 2018. aasta kohtuotsus, C-64/16, EU:C:2018:117.

23 ELT 2016, C 202, lk 312 („protokoll nr 30“).

57. Lisaks väidab komisjon, et olukord põhikohtuasjades, kus hagejad nõuavad direktiivist 2000/78 tulenevalt õigusi seoses vanuse alusel diskrimineerimisega, kuulub ELL artikli 19 lõike 1 teise lõigu alusel ELi õiguse kohaldamisalasse kuuluvate valdkondade hulka ja nimetatud alustel on kohaldatav ka harta artikkel 47.

B. Sisulised küsimused

1. Küsimus 1 kohtuasjades C-624/18 ja C-625/18 ning asjaolu, et distsiplinaarkolleegium ei ole tegelikkuses toimiv

58. Poola arvates tuleks sellele küsimusele vastata eitavalt. Tema arvates ei ole hagejate õigusi rikutud ja eelotsusetaotluse esitanud kohtu keeldumine kohaldamast riigisiseseid õigusnorme, millega jäetakse pädevus distsiplinaarkolleegiumile, viib välja olukorrani, kus vaidlusi lahendama ei ole pädev ükski kõrgeima kohtu kolleegium. Ta kinnitab samuti muu hulgas, et harta artiklist 47 ja direktiivi 2000/78 artikli 9 lõikest 1 ei ole hagejatele abi, kuna viimased on esitanud hagi, mis on vastuolus Poola konstitutsiooniõigusega.

59. Läti Vabariik ja EFTA järelevalveamet teevad ettepaneku, et Euroopa Kohus vastaks sellele küsimusele jaatavalt. EFTA järelevalveamet leiab, et kui kohus, millel on ELi ja EMP õiguse kohaldamisalasse kuuluv küsimuses ainupädevus, ei ole veel toimiv, siis kohut, kes seda asja menetleks, tegelikult ei ole; see tähendab õiguskaitsest ilma jätmist ja eelotsusetaotluse esitanud kohus on ELi õiguse kohaselt kohustatud asjaomased riigisisesed õigusnormid kõrvale jätma ja eeldama oma pädevust, et tagada ELi nõuete lahendamine.[24]

2. Küsimus 1 kohtuasjas C-585/18 ja küsimus 2 kohtuasjades C-624/18 ja C-625/18 ning distsiplinaarkolleegiumi sõltumatus

60. Hagejad väidavad, et distsiplinaarkolleegium ei vasta kriteeriumidele, mis on vajalikud, et tagada ELL artikli 19 lõike 1 teise lõigu kohane tõhus kohtulik kaitse ja harta artikli 47 kohane õigus sõltumatule ja erapooletule kohtule, kuna KRS on ametisse nimetatud viisil, mis muudab selle sõltuvaks poliitilistest võimuorganitest. Nende arvates tekitab KRSi kohtunike valik tõsiseid kahtlusi nende kohtunike sõltumatuses, mis õõnestab kodanike usaldust kohtusüsteemi vastu. Samuti leiavad nad, et sõltumatuse mõistet tuleb tõlgendada vastavalt selle kontekstile; seega ei ole Euroopa Kohtu praktika ELTL artikli 267 tähenduses „kohtu“ sõltumatuse kohta otsustava tähtsusega.

61. Hagejad määravad eelkõige kindlaks kolm asjaolu, mis jätavad mulje, et KRS on poliitilistest võimuorganitest sõltuv. Esiteks valib kohtunikud, kes võidakse vabariigi presidendi poolt distsiplinaarkolleegiumisse ametisse nimetada, KRS pärast seda, kui endiste KRSi liikmete ametiaeg lõpetati ennetähtaegselt, mis hagejate arvates on vastuolus Poola põhiseaduse artikli 187 lõikega 3, mis annab õiguse nelja-aastasele ametiajale.[25] Teiseks märgivad nad, et vastupidi Euroopa suunistele[26] on 15 kohtuliiget on ametisse määratud seimi, mitte kohtunike poolt, mille tulemuseks on see, et KRSi 25 liikmest 23 pärinevad seadusandlikest ja täidesaatvatest võimuorganitest. Kolmandaks toonitavad nad, et KRSi reform kehtestati paralleelselt Poola kohtute teiste reformidega, mis viisid muu hulgas

24 EFTA järelevalveamet viitab 9. märtsi 1978. aasta kohtuotsusele Simmenthal, 106/77, EU:C:1978:49, ja 19. juuni 1990. aasta kohtuotsusele Factortame jt, C-213/89, EU:C:1990:257.

25 Kaebajad viitavad siinkohal EIK 12. märtsi 2019. aasta kohtuotsusele Ástráðsson *vs*. Island, CE:ECHR:2019:0312JUD002637418.

26 Hagejad viitavad eelkõige Euroopa Nõukogu ministrite komitee 17. novembri 2010. aasta soovitusele CM/Rec(2010)12, liikmesriikidele kohtunike kohta: kohtunike sõltumatus, tulemuslikkus ja vastutus („2010. aasta soovitus“).

selleni, et Poola vastu [27] käivitati ELL artikli 7 lõikes 1 ette nähtud mehhanism ja KRSi liikmesus Euroopa kohtunike nõukogude võrgustikus peatati. [28] Samuti kritiseerivad nad argumente, mis põhinevad teistes liikmesriikides vastu võetud lahendustel, kuna olukord Poolas on nende kolme aspekti poolest eristatav.

62. KRS väidab, et Euroopa Kohus peab juhinduma faktidest, mitte muljetest, ja distsiplinaarkolleegium vastab Euroopa Kohtu praktikas ELTL artikli 267 kohta sedastatud kriteeriumidele, sh sõltumatuse kriteeriumile. Tema arvates ei mõjuta KRS distsiplinaarkolleegiumit, sest kõik nende kahe organi vahelised sidemed lõpevad pärast seda, kui KRS soovitab konkreetsed kandidaadid. Samuti kinnitab see kohus, et Poola õigusaktid, mis käsitlevad KRSi, parandavad kohtuliikmete esindatust ja võimaldavad kohtunikerühmadel esitada oma kandidaate.

63. Riigiprokurör väidab, et KRSi liikmete ametisse nimetamise ja distsiplinaarkoja kohtunike valimise viisis tehtud muudatused ei sea Poola kohtusüsteemi sõltumatust ohtu. Riigiprokurör rõhutab muu hulgas, et KRSi kohtuliikmete nimetamine seimi poolt edendab mitut põhiseaduslikku põhimõtet ja demokraatlikku legitiimsust. Riigiprokurör leiab, et kuna KRS ei ole kohtuorgan Poola põhiseaduse artikli 173 tähenduses, siis ei riku KRSi käsitlevad Poola õigusaktid kohtusüsteemi sõltumatust, ning et lisaks tagavad kõnealused õigusnormid KRSi tegevuse erapooletuse. Eelkõige kinnitas riigiprokurör esimesel osaistungil, et KRSi seaduse artikli 44 lõige 1b kehtestab tõhusa süsteemi, mis võimaldab kohtukandidaatidel, kes on tagasi lükatud, edasi kaevata, blokeerimata seejuures valikumenetlust vabade ametikohtade jaoks.

64. Riigiprokurör väidab lisaks, et Poolas kasutusele võetud lahendused on sarnased teistes liikmesriikides vastu võetud lahendustega ja et liikmesriikidel ei tohiks olla topeltstandardeid. Riigiprokurör rõhutab, et distsiplinaarkolleegiumil on Poola ühiskonnas laialdane toetus ja selle sõltumatus on Poola õiguses tagatud. Riigiprokurör kinnitas ka esimesel osaistungil, tuginedes 2017. aasta kõrgeima kohtu seaduse artiklile 131, et vabariigi president nimetab ametisse uued kohtunikud, selleks et täita ametikohad kõrgeima kohtu distsiplinaarkolleegiumis esimest korda, kuna kohtuniku nimetamine kõrgeimasse kohtusse on seotud kohaga konkreetses kolleegiumis ning seega ei ole võimalik ametisse nimetada kohtunikku, kes on selle kohtu mõne muu kolleegiumi liige, välja arvatud juhul, kui kohtunik lahkub ametist.

65. Läti on seisukohal, et Euroopa Kohus peaks sellele küsimusele vastama eitavalt. Ta toonitab, et kohtute ja kohtunike sõltumatus ei ole omaette eesmärk, vaid demokraatia ja õigusriigi tagamise ja tugevdamise instrument ning samuti vajalik eeltingimus ausale õigusemõistmisele, mida muu hulgas on tunnustatud ka Läti õiguses. [29]

66. Poola väidab, et ELTL artikli 267 kolmandat lõiku, ELL artikli 19 lõiget 1, ELL artiklit 2 ja harta artiklit 47 tuleb tõlgendada nii, et need tähendavad, et asjaolu, et liikmesriigi kohtu kohtunik nimetatakse ametisse riigisisese menetluse kontekstis, milles osaleb kohtute nõukoda, mille asutamine kuulub asjaomase liikmesriigi ainupädevusse, ei mõjuta mingil viisil liikmesriigi kohtu kohtuniku sõltumatust. Tema arvates vastab kõrgeima kohtu kohtunike, sealhulgas distsiplinaarkolleegiumi valimise menetlus Poolas Euroopa Kohtu praktikale sõltumatuse kohta ELTL artikli 267 alusel. [30] Nagu Poola rõhutas esimesel ja teisel osaistungil, ei tohiks sõltumatuse standardeid ELTL artikli 267 alusel tõlgendada ELL artikli 19 lõikes 1 ja harta artiklis 47 ette nähtud standarditest erinevalt, ning kuna KRS ei ole kohus, ei ole kohtusüsteemi sõltumatuse nõuded talle kohaldatavad.

27 Vt käesoleva ettepaneku 3. joonealune märkus.

28 Euroopa kohtunike nõukogude võrgustik (ENCJ), ENCJ-i haldusnõukogu 16. augusti 2018. aasta seisukohavõtt Poola KRSi liikmesuse kohta, kättesaadav aadressil http://www.encj.eu/(edaspidi „ENCJ seisukohavõtt“). Vt käesoleva ettepaneku 93. joonealune märkus.

29 Läti viitab muu hulgas Satversmes tiesa (Läti Vabariigi konstitutsioonikohus) 18. jaanuari 2010. aasta kohtuotsusele kohtuasjas nr 2009-11-01.

30 Poola viitab eelkõige 17. septembri 1997. aasta kohtuotsusele Dorsch Consult, C-54/96, EU:C:1997:413; 21. märtsi 2000. aasta kohtuotsusele Gabalfrisa jt, C-110/98–C-147/98, EU:C:2000:145; 13. detsembri 2012. aasta kohtuotsusele Forposta ja ABC Direct Contact, C-465/11, EU:C:2012:801, ja 31. jaanuari 2013. aasta kohtuotsusele D ja A, C-175/11, EU:C:2013:45.

67. Poola sõnul nimetab Poolas kohtunikud, kaasa arvatud distsiplinaarkolleegiumi kohtunikud, määramata ajaks ametisse vabariigi president KRSi ettepanekul; vabariigi presidendile ei ole kohtunike ametisse nimetamise põhiseadusliku õiguse kasutamisel KRSi arvamus siduv ja ta toimib kooskõlas Poola põhiseadusega.[31] See menetlus ei erine Poola arvates teiste liikmesriikide omadest, samuti ELi kohtute omast, kus kohtuesindajate osalemine on piiratud, ning asjaolu, et kohtunikud valib KRS, mis koosneb kohtunikest ja poliitikutest, ei kahjusta vabariigi presidendi nimetatud kohtunike sõltumatust. Peale selle väidab Poola, et distsiplinaarkolleegiumi kohtunike sõltumatus tuleneb üksikasjalikult välja töötatud tagatiste süsteemist, mis on seotud eelkõige nende määramata ajaks ametisse nimetamisega, ametist tagandamatuse, puutumatuse, kohustustega jääda apoliitilisteks ja hoiduda kutsetegevusest, ning töötasuga.

68. Lisaks väidab Poola muu hulgas, et KRSi 15 kohtuliikme valimine seimi poolt suurendab KRSi demokraatlikku õiguspärasust ja representatiivsust ning Trybunał Konstytucyjny (Poola konstitutsioonikohus) 25. märtsi 2019. aasta kohtuotsusega (K 12/18) hajutati kahtlused selle nõukoja kooskõla suhtes Poola põhiseadusega. Ta märkis esimesel osaistungil samuti, et endise KRSi liikmete ametiaega lühendati kohtuliikmete valimise uue meetodi tõttu ja seetõttu, et nende ametiaegu oli vaja ühtlustada, ning praktikas lühendati enamikke ametiaegu lühikese aja võrra.

69. EFTA järelevalveamet väidab, et distsiplinaarkolleegium ei ole sõltumatu kohus ELTL artikli 267 tähenduses. Eelkõige leiab ta, et riigid peavad oma kohtusüsteeme korraldama kooskõlas ELi ja EMP õigusega ning arvesse tuleks võtta kohtuliku sõltumatuse taseme säilitamise põhimõtet, nagu on kajastatud ELi õiguses ja Euroopa suunistes.[32] EFTA järelevalveamet leiab, et kohtunike valimise eest vastutava organi koosseisu muutmine nii, et enamiku selle organi liikmed nimetavad ametisse seadusandlikud ja täidesaatvad võimuorganid, loob nende võimuorganitega seose, mis tõenäoliselt seab ohtu selle menetluse korras ametisse nimetatud kohtunike sõltumatuse. EFTA järelevalveameti arvates on see eriti nii, kui muudatus liikmete hulgas on osa ulatuslikumatest muudatustest, mis nõrgendavad kohtusüsteemi sõltumatust, ning ainuüksi sellest tulenev välismõju moodi paistmine juba kahjustab kohtuvaidluse poolte usaldust kohtute vastu.[33]

70. Komisjon väidab, et ELL artikli 19 lõike 1 teises lõigus ja harta artiklis 47 sätestatud sõltumatuse ja erapooletuse nõudeid tuleks tõlgendada nii, et kohtuorgan, nagu distsiplinaarkolleegium, kes on asutatud põhikohtuasja asjaoludel ning on pädev lahendama vaidlusi kohtunike staatuse üle, ei vasta nimetatud nõuetele.[34] Tema arvates ei ole ELTL artikkel 267 asjassepuutuv, kuna siin ei ole küsimus eelotsusetaotluse esitanud organi „kohtuks“ kvalifitseerimises.

71. Komisjon tunnistab, et põhimõtteliselt ei saa poliitilise organi osalemine kohtunike ametisse nimetamise menetluses iseenesest mõjutada ametisse nimetatud kohtunike sõltumatust ega erapooletust.[35] Samas juhib ta tähelepanu sellele, et sõltumatuse ja erapooletuse mulje on üks kohtusüsteemi sõltumatuse komponente.[36] Ta väidab, et käesolevates kohtuasjades moodustavad mitu elementi koos „struktuurse rikkumise“, s.t struktuurilise katkestuse, mis tuleneb Poolas samal ajal tehtud õigusaktide muudatuste paljususest, mistõttu ei ole võimalik kõrvaldada mis tahes õiguspäraseid kahtlusi seoses distsiplinaarkolleegiumi kindlusele väliste tegurite suhtes ja tema neutraalsusega vastanduvate huvide suhtes.

31 Poola viitab eelkõige Poola põhiseaduse artiklile 179 koostoimes artikli 144 lõike 3 punktiga 17.

32 EFTA järelevalveamet viitab ELL artiklitele 2, 7 ja 49, harta artiklile 53 ning Euroopa Nõukogu, Euroopa hartale kohtunike staatuse kohta, 8.–10. juuli 1998, DAJ/DOC(98)23 („1998. aasta Euroopa harta“), punkt 1.1.

33 EFTA järelevalveamet viitab eelkõige EFTA Kohtu 14. veebruari 2017. aasta otsusele Pascal Nobile *vs*. DAS Rechtsschutz-Versicherungs, E-21/16, punkt 16.

34 Komisjon viitab Euroopa Kohtu 27. veebruari 2018. aasta kohtuotsusele Associação Sindical dos Juízes Portugueses, C-64/16, EU:C:2018:117, ja 25. juuli 2018. aasta kohtuotsusele Minister for Justice and Equality (Kohtusüsteemi puudused), C-216/18 PPU, EU:C:2018:586.

35 Komisjon viitab EIK 25. märtsi 1992. aasta otsusele Campbell ja Fell *vs*. Ühendkuningriik, CE:ECHR:1992:0325JUD001359088.

36 Komisjon viitab eelkõige EIK 22. oktoobri 1984. aasta otsusele Sramek *vs*. Austria, CE:ECHR:1984:1022JUD000879079; ja Euroopa Nõukogu komisjoni „Demokraatia õiguse kaudu“ (Veneetsia komisjon), Õigusriigi kontrollnimekirjale, Uurimus nr 711/2013, 18.3.2016, CDL-AD(2016)007 („2016. aasta õigusriigi kontrollnimekiri“), punkt 75, ning 2010. aasta soovitus, 26. joonealune märkus, punktid 46 ja 47.

72. Komisjon on seisukohal, et need elemendid hõlmavad esiteks seda, et distsiplinaarkolleegium on loodud *ex nihilo* teistest kõrgeima kohtu kolleegiumidest eraldi staatusega; teiseks, kuni ajani, mil distsiplinaarkolleegiumi kõik ametikohad on täidetud esimest korda, võivad distsiplinaarkolleegiumi kuuluda ainult vabariigi presidendi nimetatud kohtunikud; kolmandaks on see kolleegium osa Poola kohtusüsteemi reformi käsitlevate õigusaktide paketist, ja neljandaks, see kolleegium on pädev lahendama vaidlusi seoses kohtunike staatusega, sealhulgas nende pensionile jäämisega ja kohtunike vastu distsiplinaarmenetluses tehtud otsustega – neid aspekte on selle paketiga oluliselt muudetud. Komisjoni arvates süvendavad muudatused KRSi koosseisus struktuurset rikkumist ja Trybunał Konstytucyjny (Poola konstitutsioonikohus) 25. märtsi 2019. aasta kohtuotsus (K 12/18) ei ole distsiplinaarkolleegiumi sõltumatuse hindamiseks ELi õiguse alusel asjassepuutuv.

3. Küsimus 2 kohtuasjas C-585/18 ja küsimus 3 kohtuasjades C-624/18 ja C-625/18 ning pädevuse eeldamine, kuna distsiplinaarkolleegium ei ole sõltumatu kohus

73. Hagejad väidavad, et eelotsusetaotluse esitanud kohus peaks tõlgendama riigisisest õigust viisil, mis annaks hagejatele võimaluse, et nende kohtuasju menetleb pädev kohtus.

74. EFTA järelevalveamet väidab, et ELi ja EMP õigusega on vastuolus jätta asi, mis käsitleb seda õigust, lahendada kohtule, mis ei vasta Euroopa kohtute kehtestatud sõltumatuse nõuetele. Seega, isegi kui enda pädevaks tunnistamine olukorras, kus pädev kohus ei kvalifitseeru ELi ja EMP õiguse alusel sõltumatuks kohtuks, võib minna kaugemale menetluslünga täitmisest, võib see tema arvates olla õigustatud ajutise lahendusena juhul, kus see on ELi ja EMP õigusega tagatud õiguste kaitseks hädavajalik.[37]

75. Komisjon väidab, et ELi õiguse esimus nõuab, et riigisisesed õigusnormid, mis annavad pädevuse ELi õigust puudutavas asjas kohtule, mis ei vasta ELL artikli 19 lõikes 1 ja harta artiklis 47 sätestatud sõltumatuse ja erapooletuse nõuetele, jäetakse kohaldamata. Ta leiab, et kohtusüsteemi sõltumatuse põhimõtte olulisust arvestades peab eelotsusetaotluse esitanud kohus riigisisesed õigusnormid, mida ta peab selle põhimõttega vastuolus olevaiks, kõrvale jätma.[38]

VI. Õiguslik analüüs

A. Ülevaade minu lähenemisest

76. Olen jõudnud järeldusele, et harta artiklis 47 sätestatud kohtusüsteemi sõltumatuse nõudeid tuleks tõlgendada nii, et riigi viimase astme kohtu kolleegium, nagu distsiplinaarkolleegium, mis on asutatud põhikohtuasjas valitsevatel asjaoludel, ei vasta nimetatud nõuetele. Sellele järeldusele jõudmiseks kasutan ma järgmist lähenemist.

37 EFTA järelevalveamet viitab 9. märtsi 1978. aasta kohtuotsusele Simmenthal, 106/77, EU:C:1978:49, ja 19. juuni 1990. aasta kohtuotsusele Factortame jt, C-213/89, EU:C:1990:257.

38 Komisjon viitab 9. märtsi 1978. aasta kohtuotsusele Simmenthal, 106/77, EU:C:1978:49, ja 19. jaanuari 2010. aasta kohtuotsusele Kücükdeveci, C-555/07, EU:C:2010:21.

77. Nagu on selgitatud allpool käesoleva ettepaneku punktis 84, jõuan ma järeldusele, et põhikohtuasjas tekkiv olukord on üks neist, kus liikmesriik kohaldab harta artiklit 47 harta artikli 51 lõike 1 tähenduses. Seega, rangelt võttes puudub Euroopa Kohtul vajadus otsustada, kas rikutud on laiemalt ka ELL artikli 19 lõike 1 teist lõiku. Seda arvestades annan ma hinnangu ELL artikli 19 lõike 1 teise lõigu rikkumise kohta käesoleva ettepaneku D.4 osas, arvestades asjaolu, et ELL artikli 19 lõike 1 teine lõik ja sellest tulenev kohtuliku sõltumatuse tagatis on ELL artiklis 2 sätestatud õigusriigi põhiväärtuse konkreetne väljendus.[39]

78. Ma kavandan oma analüüsi sel viisil, kuna nagu on märgitud minu ettepanekus komisjon *vs*. Poola (Üldkohtute sõltumatus) (C-192/18), „struktuurilised puudused, millega täiendavalt kaasneb liidu õiguse kohaldamine liikmesriigi poolt, määratakse põhimõtteliselt kindlaks mõlema sätte alusel“.[40]

79. Lõpuks on ELL artikli 19 lõike 1 teise lõiguga tagatud kaitse analüüs põhjendatud ka laia esemelise kohaldamisalaga, mille Euroopa Kohus on sellele sättele omistanud (vt käesoleva ettepaneku punkt 87).

80. Täpsustan oma arutluskäiku allpool käesoleva ettepaneku C, D ja E osas, kuid kõigepealt analüüsin B osas käesolevates kohtuasjades poolte esitatud menetluslikke vastuväiteid.

B. Euroopa Kohtu pädevus

81. Märgin, et käesolevates kohtuasjades on esitatud kaks menetluslikku vastuväidet, millest esimeses väidetakse sisuliselt, et olukord põhikohtuasjas ei kuulu ELi õiguse kohaldamisalasse, ja teises, et esitatud küsimused on muutunud alusetuks. Mõlemad näivad olevat seotud Euroopa Kohtu pädevusega, kuigi vastuväited esitati eelotsusetaotluste vastuvõetavust puudutavatena.[41]

1. Olukord põhikohtuasjades kuulub ELi õiguse kohaldamisalasse

82. Minu arvates kuulub olukord põhikohtuasjades selgelt ELi õiguse kohaldamisalasse.

83. Põhikohtuasja hagejad väidavad, et on rikutud direktiiviga 2000/78 kaitstud vanuse alusel diskrimineerimise keeldu. Selleks et taotleda selle nõude täitmist, on neil harta artikli 47 alusel õigus pöörduda sõltumatu kohtu poole.[42]

39 Vt eelkõige 27. veebruari 2018. aasta kohtuotsus, Associação Sindical dos Juízes Portugueses, C-64/16, EU:C:2018:117, punkt 32, ning 24. juuni 2019. aasta kohtuotsus, komisjon *vs.* Poola (Kõrgeima kohtu sõltumatus), C-619/18, EU:C:2019:531, punkt 47.

40 EU:C:2019:529, punkt 116.

41 Vt sellega seoses kohtujurist Wahli ettepanek kohtuasjas Gullotta ja Farmaci di Gullotta Davide & C., C-497/12, EU:C:2015:168, punktid 16–25, ja kohtujurist Szpunari ettepanek, kohtuasjas Rendón Marín ja CS, C-165/14 ja C-304/14, EU:C:2016:75, punkt 48. Üldise arutelu kohta vt Nils Wahl ja Luca Prete, „The Gatekeepers of Article 267 TFEU: On Jurisdiction and Admissibility of References for Preliminary Rulings“ (2018) 55 Common Market Law Review 511.

42 Vt selle kohta 6. novembri 2012. aasta kohtuotsus, komisjon *vs.* Ungari, C-286/12, EU:C:2012:687.

84. See on õpiku näide olukorrast, mida „reguleerib“ ELi õigus Euroopa Kohtu praktika tähenduses.[43] Liikmesriigi õiguse alusel tekkinud olukorra ja ELi meetme vahel, millele tuginetakse, on esemeline seos.[44] Kuna tahetakse pöörduda sõltumatu kohtu poole, et kindlustada direktiivi 2000/78 jõustamine ning täpsemalt sellega kaitstud õigus, et keelatud on isikut vanuse alusel diskrimineerida, puudutavad põhikohtuasjad olukorda, kus liikmesriik harta artikli 51 lõike 1 kohaselt rakendab ELi õigust.[45] Järelikult kuulub põhikohtuasi harta artikli 47 kohaldamisalasse.

85. Seetõttu viin ma oma analüüsi põhiosa läbi harta artikli 47 alusel. Seega nagu on selgitatud minu ettepaneku komisjon *vs*. Poola (Üldkohtute sõltumatus) (C-192/18)[46] punktides 93–101, siis arvestades asjaolu, et harta artiklil 47 ja ELL artikli 19 lõike 1 teisel lõigul on ühised õigusallikad ning neid sätteid piiritleb liidu õiguse üldpõhimõtete laiem maatriks, on nende kahe sätte vahel *põhiseaduslik sild* ning neid sätteid puudutav kohtupraktika ristub paratamatult.[47] Oma analüüsis ma tuginengi sellele ristuvale kohtupraktikale.

86. Lisaks kuulub põhikohtuasjas kõne all olev olukord ELL artikli 19 lõike 1 teise lõigu esemelisse kohaldamisalasse.

87. Euroopa Kohus kinnitas oma 24. juuni 2019. aasta kohtuotsuses komisjon *vs*. Poola (Kõrgeima kohtu sõltumatus) (C-619/18),[48] mis puudutab ELL artikli 19 lõike 1 teise lõigu esemelist kohaldamisala, siis tuleb märkida, et selles sättes on viidatud „liidu õigusega hõlmatud valdkondadele“, sõltumata olukorrast, milles liikmesriigid liidu õigust harta artikli 51 lõike 1 tähenduses kohaldavad. Järelikult, kuna sellisel kohtuasutusel nagu Sąd Najwyższy (Poola kõrgeim kohus) võib esineda vajadus otsustada liidu õiguse kohaldamise või tõlgendamisega seotud küsimuste üle ning see kohus on liidu õiguse tähenduses määratletav „kohtuna“ ja kuulub liidu õigusega hõlmatud valdkondades liikmesriigi õiguskaitsesüsteemi, on asjaomane liikmesriik ELL artikli 19 lõike 1 teise lõigu alusel kohustatud tagama, et selline organ vastab tõhusa kohtuliku kaitse nõuetele, sealhulgas kohtuliku sõltumatuse nõue, mis on õigusemõistmise ülesandele omane ja mis on „oluline“ osa õigusest õiglasele kohtulikule arutamisele.

88. Lõpuks, nagu nähtub Euroopa Kohtu otsusest kohtuasjas N.S. jt,[49] ei sea protokoll nr 30 harta kohaldatavust Poolas kahtluse alla, seega ei ole selle harta artikli 47 põhikohtuasjas kohaldamine välistatud. Lisaks puudutab protokoll nr 30 hartat ega piira ELL artikli 19 lõike 1 kehtivust ulatuses, milles see kuulub kohaldamisele.[50] Seega jätan ma selle välja oma analüüsist ELL artikli 19 lõike 1 teise lõigu kohta, mis asub allpool käesoleva ettepaneku D.4 osas.

43 Vt näiteks 7. märtsi 2017. aasta kohtuotsus, X ja X, C-638/16 PPU, EU:C:2017:173, punkt 45, ja 21. mai 2019. aasta kohtuotsus komisjon *vs*. Ungari (põllumajandusmaa kasutusvaldus), C-235/17, EU:C:2019:432, punkt 63 ja seal viidatud kohtupraktika. Vt kokkuvõtteks õigusnormides, millega määratakse kindlaks, millal liikmesriigid rakendavad ELi õigust harta artikli 51 lõike 1 alusel, 7. septembri 2017. aasta kohtumäärus Demarchi Gino, C-177/17 ja C-178/17, EU:C:2017:656, punktid 19–21 ja seal viidatud kohtupraktika.

44 Vt 19. aprilli 2018. aasta kohtuotsus Consorzio Italian Management e Catani Multiservizi, C-152/17, EU:C:2018:264, punkt 34 ja seal viidatud kohtupraktika. Üldise arutelu kohta vt Angela Ward, „Article 51 – Field of Application“, Steve Peers, Tamara Hervey, Jeff Kenner ja Angela Ward (toim), *The EU Charter of Fundamental Rights: A Commentary* (Hart 2014) lk 1413–1454.

45 Vt sellega seoses 22. detsembri 2010. aasta kohtuotsus, DEB, C-279/09, EU:C:2010:811.

46 EU:C:2019:529.

47 See on ilmne Euroopa Kohtu 24. juuni 2019. aasta otsuses, komisjoni *vs*. Poola (Kõrgeima kohtu sõltumatus, C-619/18, EU:C:2019:531, eelkõige punktid 43, 46, 47, 55 ja 57. Seal viitas Euroopa Kohus 27. veebruari 2018. aasta kohtuotsusele, Associação Sindical dos Juízes Portugueses, C-64/16, EU:C:2018:117, milles tõlgendati ELL artikli 19 lõike 1 teist lõiku, ning 25. juuli 2018. aasta kohtuotsusele, Minister for Justice and Equality (Kohtusüsteemi puudused), C-216/18 PPU, EU:C:2018:586, mis puudutab kohtuvaidlust, mis on seotud liidu õiguse ja harta artikli 47 kohaldamisega, selleks et toetada samu õiguspõhimõtteid.

48 EU:C:2019:531, eelkõige punktid 50, 51, 55–59 ja seal viidatud kohtupraktika. Märgin, et ühe kohtujuristi hinnangul on „iga niisugune läbiv, horisontaalne meede, mis olemuslikult mõjutab iga riigisisese kohtusüsteemi toimingut, liidu õiguse küsimus“. Kohtujurist Bobeki ettepanek kohtuasjas Torubarov, C-556/17, EU:C:2019:339, punkt 55.

49 21. detsembri 2011. aasta kohtuotsus, C-411/10 ja C-493/10, EU:C:2011:865, punktid 119 ja 120. Vt ka kohtujurist Trstenjaki ettepanek kohtuasjas N.S. jt, C-411/10 ja C-493/10, EU:C:2011:611, punktid 167–171, ja kohtujurist Kokott'i ettepanek kohtuasjas Bonda, C-489/10, EU:C:2011:845, punktid 21–23.

50 Vt 24. juuni 2019. aasta kohtuotsus komisjon *vs*. Poola (kõrgeima kohtu sõltumatus, C-619/18, EU:C:2019:531, punkt 53.

89. Eespool toodut arvesse võttes tuleks menetluslik vastuväide, et olukord põhikohtuasjades ei kuulu ELi õiguse kohaldamisalasse, tagasi lükata.

2. Euroopa Kohtu otsuse vajalikkus

90. Kui küsimus 1 kohtuasjades C-624/18 ja C-625/18 ning asjaolu, et distsiplinaarkolleegium ei ole tegelikkuses toimiv, välja arvata, ei ole minu arvates eelotsuse küsimused alusetud.

91. Väljakujunenud kohtupraktika kohaselt on nii ELTL artikli 267 sõnastusest kui ka ülesehitusest selge, et eelotsusemenetlus eeldab tegelikult liikmesriikide kohtutes poolelioleva menetluse olemasolu, milles nad peavad tegema otsuse, milles tuleb Euroopa Kohtu otsust arvesse võtta.[51] Eelotsusetaotluse eesmärk ei ole nimelt mitte nõuandvate arvamuste andmine üldiste või hüpoteetiliste küsimuste kohta, vaid vaidluse tõhusa lahendamisega lahutamatult seonduv vajadus.[52] Kuigi Euroopa Kohus usaldab nii palju kui võimalik liikmesriigi kohtu hinnangut selle kohta, mil määral on eelotsuse küsimused vajalikud, peab tal siiski olema võimalik anda kõiki oma enda ülesannete täitmisele omaseid hinnanguid, eelkõige selleks, et teha kindlaks, kas tal on pädevus.[53]

92. Seepärast leiab Euroopa Kohus ELTL artikli 267 kontekstis, et esitatud küsimus muutub alusetuks ning tal ei ole seega enam vaja selle üle üldiselt otsustada[54] juhul, kus esitatud küsimuste sisuga seonduv õiguslik ja/või faktiline raamistik menetluse ajal muutub, näiteks, kus kõnealune liikmesriigi õigusakt ei ole enam kohaldatav või kus hageja nõuded on läbi vaadatud, mille tulemusel ei ole Euroopa Kohtu vastus nendele küsimustele enam vajalik selleks, et eelotsusetaotluse esitanud kohus saaks teha põhikohtuasjas otsuse.[55]

93. Sellest tulenevalt nõustun käesolevates kohtuasjades Poola ja komisjoniga, et küsimus 1 kohtuasjades C-624/18 ja C-625/18 on muutunud alusetuks, sest selle küsimuse aluseks olev faktiline raamistik on muutunud. Vaidlust ei ole selle üle, et pärast eelotsusetaotluse esitanud kohtu otsust esitada eelotsusetaotlus nimetas vabariigi president 20. septembril 2018 distsiplinaarkolleegiumi kohtunikud ametisse ning distsiplinaarkolleegium on toimiv ja täidab oma kohtuülesandeid. Juhin tähelepanu ka sellele, et eelotsusetaotluse esitanud kohus märkis, et see küsimus võib sellistel alustel muutuda ebaoluliseks (vt käesoleva arvamuse punkt 38).

94. Nendel asjaoludel peaks Euroopa Kohus leidma, et küsimusele 1 kohtuasjades C-624/18 ja C-625/18 ei ole enam vaja vastata, kuna tema vastus sellele küsimusele on ülearune. Rõhutan siiski, et see ei mõjuta mingil viisil eelotsusetaotluse esitanud kohtu õigust tunnistada ennast põhikohtuasjades pädevaks minu vastuse põhjal küsimusele 2 kohtuasjas C-585/18 ja küsimusele 3 kohtuasjades C-624/18 ja C-625/18 ning pädevuse eeldust, mis peab tingimata eelotsusetaotluse esitanud kohtu jaoks järgnema minu järeldusest, et distsiplinaarkolleegium ei ole sõltumatu kohus (vt käesoleva ettepaneku E osa).

95. Teised eelotsusetaotluse esitanud kohtu esitatud küsimused – küsimused 1 ja 2 kohtuasjas C-585/18 ning küsimused 2 ja 3 kohtuasjades C-624/18 ja C-625/18 – ei ole siiski alusetuks muutunud.

51 Vt 5. juuni 2018. aasta kohtuotsus Kolev jt, C-612/15, EU:C:2018:392, punkt 46 ja seal viidatud kohtupraktika.

52 Vt 10. jaanuari 2019. aasta kohtumäärus Mahmood jt, C-169/18, EU:C:2019:5, punkt 23 ja seal viidatud kohtupraktika.

53 Vt 24. oktoobri 2013. aasta kohtuotsus Stoilov i Ko, C-180/12, EU:C:2013:693, punktid 37 ja 38.

54 Vt selle kohta kohtujurist Kokott'i ettepanek kohtuasjas García Blanco, C-225/02, EU:C:2004:669, punktid 35–39.

55 Vt näiteks 10. juuni 2011. aasta kohtumäärus Imran, C-155/11 PPU, EU:C:2011:387; 10. jaanuari 2019. aasta kohtumäärus Mahmood jt, C-169/18, EU:C:2019:5.

96. Sellega seoses saadeti Euroopa Kohtu otsusega eelotsusetaotluse esitanud kohtule päring, milles küsiti, kas 21. novembri 2018. aasta seaduse jõustumist ja Poola väiteid, et nimetatud seaduse tõttu ei ole Euroopa Kohtul enam käesolevates kohtuasjades otsust teha vaja, arvestades leiab ta, et vastus nendes kohtuasjades Euroopa Kohtule esitatud küsimustele on põhikohtuasjades otsuste tegemiseks endiselt vajalik.

97. Eelotsusetaotluse esitanud kohus kinnitas oma 25. jaanuari 2019. aasta vastuses sellele päringule, et esitatud küsimustele vastamine on selleks, et võimaldada tal kohtuotsust teha, endiselt vajalik. Ta märkis konkreetselt esiteks, et need küsimused puudutavad probleeme, mida 21. novembri 2018. aasta seadus ei käsitle; teiseks, et see seadus ei tunnista vaidlusaluseid riigisiseseid õigusnorme ja nende õiguslikke tagajärgi *ex tunc* kehtetuks, ja kolmandaks, et sama seaduse artikliga 4 piiratakse võimalust saada esitatud küsimustele vastuseid ning seda ei saa kasutada õigusliku alusena menetluste lõpetamiseks.

98. Nendel asjaoludel ei ole selge, et eelotsusetaotluse esitanud kohtu taotletud liidu õiguse tõlgendus ei ole tema menetluses oleva kohtuvaidluse lahendamiseks vajalik. Nagu eelotsusetaotluse esitanud kohus oma vastuses kinnitas, on eelotsusetaotluse esitanud kohtus pooleli tõelised vaidlused, mida põhikohtuasja pooled [56] ei saa kahtluse alla seada, ning Euroopa Kohtu vastus aitab eelotsusetaotluse esitanud kohtul määrata kindlaks nende vaidluste lahendamiseks pädeva kohtu. [57]

99. Peale selle märgin, et kohtupraktika, millele Poola tugineb (vt käesoleva ettepaneku punkt 52), ei puuduta käesolevaid kohtuasju. Selles kohtupraktikas mõjutasid asjassepuutuvad muudatused eelotsuse küsimuste sisu. [58] Siin ei lahendata eelotsusetaotluse esitanud kohtu esitatud küsimusi 21. novembri 2018. aasta seadusega, kuna see seadus ei käsitle distsiplinaarkolleegiumit ega KRSi koosseisu reguleerivaid norme. Teisisõnu on need sätted endiselt jõus.

100. Mis puutub 21. novembri 2018. aasta seaduse artiklite 2 ja 4 väidetavatesse õiguslikesse tagajärgedesse vaidlustele põhikohtuasjades, siis tuleks meeles pidada ka seda, et ELTL artikli 267 kontekstis ei ole Euroopa Kohtu ülesanne lahendada riigisisese õiguse küsimusi ega otsustada, kas otsus, millega asi tema ees algatatakse, on tehtud kooskõlas kohtute korraldust ja nende menetlusi reguleeriva riigisisese seaduse eeskirjadega. [59] Liikmesriikide viimase astme kohtud, nagu eelotsusetaotluse esitanud kohus, peavad ELTL artikli 267 kolmanda lõigu alusel põhimõtteliselt esitama Euroopa Kohtule ELi õiguse tõlgendamise küsimusi ja riigisisesed õigusnormid ei või sellesse kohustusse sekkuda. [60]

101. Eespool nimetatud põhjustel on vaja, et Euroopa Kohus teeks otsuse küsimuste 1 ja 2 kohta kohtuasjas C-585/18 ning küsimuste 2 ja 3 kohta kohtuasjades C-624/18 ja C-625/18, ning tagasi tuleks lükata menetluslik vastuväide, et need küsimused on muutunud alusetuks.

C. Küsimus 1 kohtuasjades C-624/18 ja C-625/18 ning asjaolu, et distsiplinaarkolleegium ei ole tegelikkuses toimiv

102. Kui Euroopa Kohus peaks otsustama mitte nõustuda minu analüüsiga, et see küsimus on muutunud alusetuks, on järgnevalt esitatud märkused selleks, et vastata sellele küsimusele lühidalt ja teise võimalusena.

56 Vt 27. veebruari 2014. aasta kohtuotsus Pohotovosť, C-470/12, EU:C:2014:101, punkt 30.

57 Vt sellega seoses 18. oktoobri 2011. aasta kohtuotsus Boxus jt, C-128/09, C-134/09 ja C-135/09, EU:C:2011:667, punkt 28.

58 Vt 9. detsembri 2010. aasta kohtuotsus Fluxys, C-241/09, EU:C:2010:753, punktid 32–34, ja 27. juuni 2013. aasta kohtuotsus Di Donna, C-492/11, EU:C:2013:428, punktid 27–32; 3. märtsi 2016. aasta kohtumäärus Euro Bank, C-537/15, EU:C:2016:143, punktid 27–30, 34–36.

59 Vt 7. juuli 2016. aasta kohtuotsus Genentech, C-567/14, EU:C:2016:526, punkt 22.

60 Vt 5. aprilli 2016. aasta kohtuotsus PFE, C-689/13, EU:C:2016:199, punktid 32–34.

103. See küsimus puudutab peamiselt seda, kas ELi õigusega antakse eelotsusetaotluse esitanud kohtule pädevus põhikohtuasjas, kui sel ajal, kui hagejad püüdsid jõustada oma direktiivist 2000/78 tulenevaid õigusi vanuse alusel diskrimineerimise suhtes, ei olnud neid õigusi jõustama määratud kohus praktikas veel asutatud.

104. Vastus sellele küsimusele on jaatav järgmistel põhjustel.

105. Esiteks leidis Euroopa Kohus kohtuasjas Unibet,[61] et liikmesriigid on kohustatud looma riigisisese õiguse alusel uusi õiguskaitsevahendeid isikute jaoks ELi õigusest tulenevate õiguste jõustamiseks ainult siis, kui mingeid õiguskaitsevahendeid ei ole. Näib, et ei ole vaidlust selle üle, et põhikohtuasjas see nii oli, sest distsiplinaarkolleegium ei toiminud seetõttu, et kohtunikke ei olnud veel ametisse nimetatud. Eelotsusetaotluse esitanud kohus on selle probleemi püstitanud, viidates riigi kohtutele kohtupraktika alusel pandud kohustusele ELi õiguse täieliku tõhususe tagamiseks riigisisesed õigusnormid, mis on ELi õigusega vastuolus, kohaldamata jätta.[62] Piisab sellest, kui öelda, et see kohustus aitab rõhutada Euroopa Kohtu otsust kohtuasjas Unibet.

106. Lisaks on harta artikliga 47, nagu on kinnitatud direktiivi 2000/78 artikli 9 lõikes 1,[63] tagatud õigus kohtusse pöörduda.[64] Põhikohtuasjades hagejate algatatud kohtuasju menetledes tagab eelotsusetaotluse esitanud kohus selle kohtusse pöördumise.

D. Küsimus 1 kohtuasjas C-585/18 ning küsimus 2 kohtuasjades C-624/18 ja C-625/18 ning distsiplinaarkolleegiumi sõltumatus

1. Harta artikli 47 toime

107. Nagu on selgitatud eespool, kujutab olukord põhikohtuasjas endast juhtumit, mil liikmesriik rakendab liidu õigust harta artikli 51 lõike 1 tähenduses ning järelikult tuleb seda hinnata harta artikli 47 alusel. Siiski lõikub ELL artikli 19 lõike 1 teist lõiku puudutav kohtupraktika paratamatult kohtupraktikaga harta artikli 47 kohta (vt käesoleva ettepaneku punkt 85). Kasulik lähtepunkt võib olla ka Euroopa ja rahvusvaheliste organite välja antud suunised, mis sisaldavad liikmesriikide ühiseid põhimõtteid seoses kohtusüsteemi sõltumatusega.[65] Need on allikad, mille alusel ma otsustan, kas põhikohtuasjades käsitletud korraldused on kooskõlas ELi õigusest tulenevate kohtusüsteemi sõltumatuse nõuetega.

108. Kuna põhikohtuasjades olev olukord tuleb lahendada harta artiklile 47 tuginedes, siis on oluline meelde tuletada harta sätteid, mis on asjakohased selle toimimisel. Harta artikli 47 teine lõik vastab EIÕK artikli 6 lõikes 1 sätestatud õigusele õiglasele kohtumenetlusele. Harta artikli 52 lõikes 3 on sätestatud, et harta kõnealuse sätte tähendus ja ulatus peab olema sama või laiem kui EIÕK selle sätte

61 13. märtsi 2007. aasta kohtuotsus, C-432/05, EU:C:2007:163, eelkõige punktid 40 ja 41. Vt ka näiteks 3. oktoobri 2013. aasta kohtuotsus, Inuit Tapiriit Kanatami jt *vs*. parlament ja nõukogu, C-583/11 P, EU:C:2013:625, punktid 103 ja 104.

62 9. märtsi 1978. aasta kohtuotsus Simmenthal, 106/77, EU:C:1978:49.

63 Vt näiteks 8. mai 2019. aasta kohtuotsus Leitner, C-396/17, EU:C:2019:375, punkt 61 ja seal viidatud kohtupraktika.

64 Vt näiteks 30. juuni 2016. aasta kohtuotsus Toma, C-205/15, EU:C:2016:499, punkt 42.

65 Vt kohtujurist Tanchevi ettepanek kohtuasjas komisjon *vs*. Poola (kõrgeima kohtu sõltumatus), C-619/18, EU:C:2019:325, punkt 72.

tähendus ja ulatus, nagu see on kindlaks määratud EÕIK sõnastuse ning Euroopa Inimõiguste Kohtu (edaspidi „EIK“) praktikaga.[66] Tulenevalt harta artikli 52 lõikest 3 ning harta artikliga 47 kaasnevatest selgitustest, peab liidu õigus seoses õigusega sõltumatule ja erapooletule kohtumenetlusele EIK praktika kohaselt[67] pakkuma „minimaalse kaitsetaseme“, mis on tagatud EIÕK artikli 6 lõikega 1.

109. Lõpuks, arvestades Poola argumente, ei ole ELTL artikli 267 tõlgendamine põhikohtuasjade vaidluste lahendamiseks vajalik, kuna ei ole tõstatatud küsimust, mis nõuaks, et Euroopa Kohus määrab eelkõige kindlaks, kas organ kuulub „kohtu“ mõiste alla ELTL artikli 267 tähenduses või liikmesriigi kohtu õiguse või kohustuse alla esitada selle sätte alusel eelotsusetaotlus.

110. Kuigi Euroopa Kohus leidis oma praktikas hiljuti, et „liikmesriikide kohtute sõltumatus on eriti oluline ELTL artiklis 267 ette nähtud eelotsusetaotluste mehhanismi raames toimuva õigusalase koostöö süsteemi nõuetekohase toimimise seisukohast“, ja et selle mehhanismi võib „käivitada ainult organ, kellel tuleb kohaldada liidu õigust ja kes vastab muu hulgas sellele sõltumatuse kriteeriumile“,[68] ei pidanud Euroopa Kohus mingil juhul silmas, et sõltumatust reguleerivad allikad leiduvad ainult ELTL artikli 267 alusel väljatöötatud kohtupraktikas.

111. Lisaks on Euroopa Kohtu hinnang sõltumatuse kriteeriumi kohta, kui Euroopa Kohus teeb kindlaks, kas organ vastab „kohtu“ kriteeriumile, selleks et viimane võiks esitada eelotsuse taotlust ELTL artikli 267 alusel, kujutab endast *kvalitatiivselt erinevat toimingut* hinnangust, kas kohtuvõimu sõltumatuse nõudeid on järgitud vastavalt nii harta artiklile 47 kui ka ELL artikli 19 lõike 1 teisele lõigule.[69]

112. ELTL artikliga 267 kehtestatud eelotsusetaotluse mehhanismi raames analüüsib Euroopa Kohus küsimust seoses tema läbiviidava menetlusega, mis puudutab organeid, kellel on pädevus esitada eelotsusetaotlusi, ning mis on seotud eesmärkidega, mis on aluseks viidatud mehhanismile luua dialoog Euroopa Kohtu ja liikmesriigi kohtute vahel ning tagada liidu õiguse ühetaoline tõlgendamine.[70]

113. Nii harta artikli 47 kui ka ELL artikli 19 lõike 1 teise lõigu raames annab Euroopa Kohus sisulise hinnangu küsimuse kohta, kas konkreetselt kõne all olev meede kahjustab kohtuvõimu sõltumatust, lähtudes neis sätetes kehtestatud nõuetest.

114. Nagu ma olen märkinud eespool, on harta artikli 52 lõike 3 tõttu kõige olulisem see, et liidu õigus tagab kohtuvõimu sõltumatuse vähemalt standardi ulatuses, mis on kindlaks määratud EIÕK artikli 6 lõikega 1 (vt käesoleva ettepaneku punkt 108). Samas kui Euroopa Kohtu väljatöötatud kohtupraktika ELTL artikli 267 alusel sõltumatuse kriteeriumi kohta (hinnangu andmisel selle kohta, kas konkreetne organ võib esitada Euroopa Kohtule eelotsusetaotluse) ei peaks vastama „minimaalsele kaitsetasemele“, mis on tagatud EIÕK artikli 6 lõikega 1,[71] siis tuleb kõnealune kohtupraktika igal juhul tõsta selle standardini.

66 Vt selgitused põhiõiguste harta kohta (ELT 2007, C 303, lk 17), artikli 47 selgitus, punkt 30, ja artikli 52 selgitus, punkt 34.

67 Vt 21. mai 2019. aasta kohtuotsus, komisjon *vs.* Ungari (põllumajandusmaa kasutusvaldus), C-235/17, EU:C:2019:432, punkt 72. Põgusalt märgin, et oma 24. juuni 2019. aasta otsuses komisjon *vs.* Poola (Kõrgeima kohtu sõltumatus), EU:C:2019:531, eelkõige punktides 76 ja 79 kasutas Euroopa Kohus kohtunike tagandamatuse põhimõtte suhtes proportsionaalsuse testi. Siinkohal ma märgin, et harta artikli 52 lõike 3 kohaselt kaitstakse liidu õiguses kohtunike tagandamatuse ja sõltumatuse põhimõtet minimaalsel kaitsetasemel, mis on tagatud EIK praktikaga.

68 Vt eelkõige 27. veebruari 2018. aasta kohtuotsus Associação Sindical dos Juízes Portugueses, C-64/16, EU:C:2018:117, punkt 43, ja 25. juuli 2018. aasta kohtuotsus Minister for Justice and Equality (Kohtusüsteemi puudused), C-216/18 PPU, EU:C:2018:586, punkt 54.

69 Vt selle kohta 4. veebruari 1999. aasta kohtuotsus, Köllensperger ja Atzwanger, C-103/97, EU:C:1999:52, punkt 24; kohtujurist Wahli ettepanek kohtuasjas Torresi, C-58/13 ja C-59/13, EU:C:2014:265, punktid 45–54, ning kohtujurist Bobeki ettepanek kohtuasjas Pula Parking, C-551/15, EU:C:2016:825, punktid 81–107.

70 Vt näiteks 5. detsembri 2017. aasta kohtuotsus M.A.S. ja M.B., C-42/17, EU:C:2017:936, punktid 22 ja 23, ning 24. juuni 2019. aasta kohtuotsus, komisjon *vs.* Poola (Kõrgeima kohtu sõltumatus), C-619/18, EU:C:2019:531, punkt 45 ja seal viidatud kohtupraktika. Üldiseks aruteluks vt Morten Broberg ja Niels Fenger, *Preliminary References to the European Court of Justice*, Second Edition (Oxford University Press, 2014) lk 60–106.

71 Vt 21. mai 2019. aasta kohtuotsus, komisjon *vs.* Ungari (põllumajandusmaa kasutusvaldus), C-235/17, EU:C:2019:432, punkt 72.

2. Kohtusüsteemi sõltumatuse tagamise sisu tulenevalt ELi õigusest

115. Tarvilik on meenutada, et Euroopa Kohus on oma praktikas tunnistanud, et harta artikkel 47 kordab tõhusa kohtuliku kaitse põhimõtet, mis on liikmesriikide ühistest põhiseaduslikest tavadest tulenevate ja Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni[72] artiklites 6 ja 13 sätestatud ELi õiguse üldpõhimõte ning mille kaudu kaitstakse õigusriigi põhimõtet kui liidu lepingu artikli 2 kohast liidu väärtust.[73] Kohtuvõimu sõltumatuse tagatise sisu ELi õiguses järgmine.

116. Esiteks eeldavad Euroopa Kohtu praktika kohaselt „sõltumatuse ja erapooletuse tagatised […] selliste normide olemasolu, mis puudutavad muu hulgas organi koosseisu, *nimetamist*, ametiaega ning ka liikmete hääletamisest hoidumise, taandamise ja tagasikutsumise aluseid ning mis lubavad ümber lükata üksikisiku põhjendatud kahtlusi selles osas, kas nimetatud organ on väljaspool väliste tegurite haardeulatust, ja selles osas, kas nimetatud organ on tema ees olevate huvide suhtes neutraalne“.[74]

117. Euroopa Kohus on samuti olnud seisukohal, et sõltumatuse nõue eeldab, et nendele isikutele kohaldatav *distsiplinaarkord*, kes peavad vaidlusi lahendama, pakub vajalikke tagatisi, et vältida mis tahes ohtu, et seda korda kasutatakse kohtulahendite sisu poliitilise kontrolli süsteemina. Selles suhtes kujutavad normid, milles määratletakse eeskätt distsiplinaarrikkumiste koosseis ja konkreetselt määratavad karistused ja mis näevad ette sõltumatu organi sekkumise vastavalt menetlusele, mis täielikult tagab harta artiklites 47 ja 48 sätestatud õigused, eelkõige kaitseõigused, ning mis näevad ette võimaluse vaidlustada kohtus distsiplinaarorganite otsused, endast kohtuvõimu sõltumatuse kaitse oluliste tagatiste kogumit.[75]

118. Selle põhjal on kohtunike ametissenimetamise meetmed ja kohtunike suhtes kohaldatav distsiplinaarkord ELi õiguse alusel kohtusüsteemi sõltumatuse tagamise olulised aspektid, ning sõltumatu asutuse olemasolu distsiplinaarkorra kontekstis on osa kõnealustest tagatistest. Seetõttu tuleks arvestada, et isegi kui kohtunike valimise eest vastutav organ, nagu KRS, ise ei täida kohtu rolli, võib muu hulgas tema koosseisu ja toimimise eeskirju, kuivõrd need puudutavad neid aspekte, võtta arvesse hindamisel, kas liikmesriigi kohus, kus sellel organil on oluline roll selle liikmete valimisel, pakub piisavaid sõltumatuse tagatisi harta artikli 47 kohaselt.

119. Euroopa Inimõiguste Kohus on järjepidevalt olnud seisukohal, et selleks, et teha kindlaks, kas kohut võib pidada „sõltumatuks“ Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni artikli 6 lõike 1 tähenduses, tuleb arvesse võtta muu hulgas selle liikmete ametisse nimetamise korda ja ametiaega, välissurve vastaste tagatiste olemasolu ja küsimust, kas asutus jätab sõltumatu mulje.[76]

120. Nagu ma oma ettepanekus kohtuasjas komisjon *vs.* Poola (Kõrgeima kohtu sõltumatus) (C-619/18) ja ettepanekus kohtuasjas komisjon *vs.* Poola (Üldkohtute sõltumatus) (C-192/18)[77] märkisin, laieneb Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni artikli 6 lõike 1 kohane kohtuniku sõltumatus ja erapooletus objektiivsele hindamisele, kas kohus ise pakub piisavalt tagatisi,

72 Vt näiteks 24. juuni 2019. aasta kohtuotsus, komisjon *vs.* Poola (Kõrgeima kohtu sõltumatus), C-619/18, EU:C:2019:531, punkt 49 ja seal viidatud kohtupraktika.

73 Vt eelkõige 25. juuli 2018. aasta kohtuotsus Minister for Justice and Equality (Kohtusüsteemi puudused), C-216/18 PPU, EU:C:2018:586, punkt 48, ning 24. juuni 2019. aasta kohtuotsus, komisjon *vs.* Poola (Kõrgeima kohtu sõltumatus), C-619/18, EU:C:2019:531, punkt 58.

74 Vt näiteks 25. juuli 2018. aasta kohtuotsus Minister for Justice and Equality (Kohtusüsteemi puudused), C-216/18 PPU, EU:C:2018:586, punkt 66; 30. aprilli 2019. aasta arvamus 1/17, Accord ECG UE-Canada, EU:C:2019:341, punkt 204. Kohtujuristi kursiiv. Need sõltumatuse ja erapooletuse tagatised on seotud vastavate kohtupraktikas sedastatud sõltumatuse väliste ja sisemiste aspektidega: vt näiteks 24. juuni 2019. aasta kohtuotsus, komisjon *vs.* Poola (Kõrgeima kohtu sõltumatus), C-619/18, EU:C:2019:531, punktid 71–73 ning seal viidatud kohtupraktika.

75 Vt näiteks 25. juuli 2018. aasta kohtuotsus Minister for Justice and Equality (Kohtusüsteemi puudused), C-216/18 PPU, EU:C:2018:586, punkt 67; 12. veebruari 2019. aasta kohtumäärus RH, C-8/19 PPU, EU:C:2019:110, punkt 47. Kohtujuristi kursiiv.

76 Vt näiteks EIK 6. novembri 2018. aasta otsus Nunes De Carvalho *vs.* Portugal, CE:ECHR:2018:1106JUD005539113, punkt 144 ja seal viidatud kohtupraktika.

77 EU:C:2019:325, punkt 71; EU:C:2019:529, punkt 111 (viidates EIK 25. septembri 2018. aasta kohtuotsusele Denisov *vs.* Ukraina, CE:ECHR:2018:0925JUD007663911, punktid 60–64, ning EIK 6. novembri 2018. aasta kohtuotsusele Nunes De Carvalho *vs.* Portugal, CE:ECHR:2018:1106JUD005539113, punktid 144–150). Vt ka Bangalore Principles of Judicial Conduct, 2002, eriti punktid 1.3, 1.6 ja 3.2.

et välistada mis tahes õigustatud kahtlused seoses tema erapooletusega. Ka muljel on teatav tähtsus, mistõttu „tuleb õigust mitte ainult mõista, vaid see peab olema ka nähtav". Demokraatliku ühiskonna kohtud peavad üldsusele sisendama usaldust. Lisaks on konkreetse juhtumi puhul otsustamisel, kas on õiguspärane põhjus karta, et objektiivse sõltumatuse mulje nõue ei ole täidetud, Euroopa Inimõiguste Kohus tõdenud, et otsustav on see, kas see hirm on objektiivselt põhjendatud.[78]

121. Oma praktikas Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni artikli 6 lõike 1 kohta on Euroopa Inimõiguste Kohus hindamisel, kas teatav organ on sõltumatu, arvesse võtnud kohtunõukogude või samalaadsete organite liikmete ametisse nimetamise viisi. Näiteks kohtuasjas Denisov *vs*. Ukraina[79] rõhutas ta, et arvestades, kui oluline on vähendada poliitiliste organite mõju organi koosseisule, on asjakohane hinnata seda, kuidas kohtunikud nimetatud organis ametisse nimetatakse, võttes arvesse neid delegeerinud ametiasutusi ja kohtukogukonna rolli selles protsessis. Selle põhjal leidis Euroopa Inimõiguste Kohus, et asjaomase organi koosseis tõi esile mitu struktuurset puudujääki, mis ohustas EIÕK artikli 6 lõikes 1 sätestatud sõltumatuse ja erapooletuse nõudeid. Eelkõige võttis ta arvesse asjaolu, et enamik sellest organist koosnes kohtuvälistest liikmetest, kelle määravad otseselt ametisse seadusandlikud ja täidesaatvad võimuorganid, nende kolleegide poolt valitud kohtuorganite arv oli piiratud ning täitevasutused kuulusid *ex officio* liikmete hulka.

122. Lisaks leidis Euroopa Inimõiguste Kohus kohtuasjas Ástráðsson *vs*. Island[80] kohtunike ametisse nimetamise suhtes kohaldatavate riigisiseste eeskirjade jämeda rikkumise, kus teised organid, eelkõige täidesaatev organ, kasutasid põhjendamatut kaalutlusõigust, mis kahjustas ametisse nimetamise protsessi terviklikkust, rikkudes Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni artikli 6 lõiget 1. Sellega seoses rõhutas Euroopa Inimõiguste Kohus, et riigisisese õigusraamistiku eesmärk oli tagada kohtute sõltumatus täidesaatvast võimust ja vähendada riski, et see protsess on põhjendamatult mõjutatud parteipoliitilistest huvidest. See kohus järeldas, et see protsess kahjustab usku, et demokraatlikus ühiskonnas peab kohtusüsteem üldsust inspireerima, ning on vastuolus õigusriigi põhimõtte aluspõhimõttega, et kohus peab olema seadusega asutatud.

123. Seda arvestades täheldan, et isegi kui asjaolud käesolevate kohtuasjade omadest erinevad, võetakse Euroopa Inimõiguste Kohtu praktikas Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni artikli 6 lõike 1 kohta sõltumatuse hindamisel selle sätte alusel arvesse kohtunõukogude ja samalaadsete organite sõltumatuse muljet ning koosseisu.

124. Nagu on hiljutistes uurimustes[81] märgitud, on kohtunõukogudel ja samalaadsetel organitel oluline roll kohtusüsteemi sõltumatuse ja iseseisvuse tagamisel paljudes, kuid mitte kõigis liikmesriikides. Kuigi kohtunõukogude jaoks ühtset mudelit ei ole, loetakse, et neil on mõned ühised tunnused, mis on seotud nende missiooniga kaitsta kohtusüsteemi sõltumatust ja nende toimimist oma vastava jurisdiktsiooni õigussüsteemis, et säilitada õigusriigi põhimõtte ja põhiõiguste austamine.

78 Vt EIK 6. mai 2003. aasta otsus Kleyn jt *vs*. Madalmaad, CE:ECHR:2003:0506JUD003934398, punkt 194 ja seal viidatud kohtupraktika.

79 EIK 25. septembri 2018. aasta otsus, ECLI:CE:ECHR:2018:0925JUD007663911, punktid 68–70 (milles tsiteeritakse EIK 9. jaanuari 2013. aasta otsust Volkov *vs*. Ukraina, CE:ECHR:2013:0109JUD002172211, punktid 109–115).

80 EIK 12. märtsi 2019. aasta otsus, CE:ECHR:2019:0312JUD002637418, eriti punktid 103 ja 121–123.

81 Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni inimõiguste nõukogu, Report of the Special Rapporteur on the independence of judges and lawyers, 2.5.2018 („ÜRO 2018. aasta aruanne"), punktid 7–31 ja nendes antud viited. Vt ka näiteks Euroopa Nõukogu Euroopa kohtunike nõuandekogu (CCJE), Arvamus nr 10 (2007) Kohtute nõukogu ühiskonna teenistuses, 23.11.2007 („CCJE 2007. aasta arvamus"); Anja Seibert-Fohr (toim), *Judicial Independence in Transition* (Springer 2012); David Kosař (külalistoim), Special Issue, Judicial Self-Governance in Europe (2018) 19 *German Law Journal* 1567.

125. Euroopa ja rahvusvaheliste suuniste kohaselt märgin, et need ühised tunnused hõlmavad järgmisi aspekte. Esiteks on kohtunõukogude *ülesanne* tagada kohtute ja kohtunike sõltumatus, mis tähendab, et nad peavad olema vabad igasugustest mõjutustest seadusandlike ja täidesaatvate võimuorganite poolt. [82]

126. Teiseks ei ole olemas ühtset mudelit, mida jurisdiktsioon on kohustatud järgima kohtunike nõukoja asutamisel, niikaua kuni selle *koosseis* tagab oma sõltumatuse ning võimaldab tõhusalt toimida. [83] Eelkõige peaksid kohtunõukogude koosseisu põhimõtteliselt kuuluma vähemalt enamik kohtunikke, kelle on valinud nende ametikaaslased, et vältida manipuleerimist või lubamatut survet. [84] Valikumenetlus tuleks läbi viia objektiivsel ja läbipaistval viisil selliselt, et tagatud oleks kohtusüsteemi laialdane esindatus kõigil tasanditel ning piiratud oleks seadusandlike ja täidesaatvate võimuorganite kaasamine valikuprotsessi. [85]

127. Kolmandaks, et tagada ülesannete jätkuvus, ei tohiks kohtunõukogude liikmete *volitusi* pärast parlamendivalimisi asendada või uuendada. [86]

128. Neljandaks on kohtunike valimine, ametisse nimetamine ja/või edutamine kohtunõukogude kõige laialdasemalt tunnustatud ülesanne ning menetlusi peavad teostama seadusandlikest ja täidesaatvatest võimuorganitest sõltumatud kohtunõukogud. [87]

129. Sellest tulenevalt võib järeldada, et kohtunõukogude koosseisu, volitusi ja ülesandeid reguleerivad sätted lähtuvad ülimast eesmärgist tagada nende roll kohtu sõltumatuse tagamisel ja seega vältida seadusandlike ja täidesaatvate võimuorganite mõju eelkõige liikmete ametisse nimetamisel. Minu arvates võivad liikmesriigid küll ise otsustada, kas moodustada kohtunõukogu või samalaadne organ, kuid kui nõukogu on loodud, peab selle sõltumatus olema piisavalt tagatud muu hulgas niisuguste õigusnormide kaudu.

3. Kohaldamine põhikohtuasja asjaolude suhtes

130. Eespool esitatud kaalutlusi silmas pidades olen seisukohal, et põhikohtuasja esemeks olev distsiplinaarkolleegium ei vasta harta artiklis 47 sätestatud sõltumatuse nõuetele.

82 Vt näiteks 2010. aasta soovitus, 26. joonealune märkus, punkt 26; Euroopa kohtunike nõukogude võrgustik (ENCJ), kohtunike nõukogude 2010.–2011. aasta aruanne, soovitus kohtunike nõukogude kohta, 2011 („ENCJ 2011. aasta aruanne“), punkt 3.2; International Association of Judges [rahvusvaheline kohtunike ühendus], The Universal Charter of the Judge, uuendatud 14. novembril 2017, artikkel 2–3; ÜRO 2018. aasta aruanne, 81. joonealune märkus, punktid 32 ja 37.

83 Vt näiteks Euroopa Nõukogu komisjoni „Demokraatia läbi õiguse“ (Veneetsia komisjon), arvamus nr 403/2006, Kohtunike ametisse nimetamine, 22.6.2007, CDL-AD(2007)028, punkt 28; CCJE 2007. aasta arvamus, 81. joonealune märkus, punkt 15; ÜRO 2018. aasta aruanne, 81. joonealune märkus, punkt 66.

84 Vt näiteks 1998. aasta Euroopa harta, 32. joonealune märkus, seletuskiri, punkt 1.3; CCJE 2007. aasta arvamus, 81. joonealune märkus, punktid 17–19; 2010. aasta soovitus, 26. joonealune märkus, punkt 27; Euroopa Nõukogu Euroopa kohtunike nõuandekogu (CCJE), Magna Carta of Judges (Fundamental Principles), 17.11.2010, CCJE(2010) 3 Final, punkt 13; ENCJ 2011. aasta aruanne, 82. joonealune märkus, punktid 2.1–2.3.

85 Vt näiteks 1998. aasta Euroopa harta, 32. joonealune märkus, punkt 1.3; CCJE 2007. aasta arvamus, 81. joonealune märkus, punktid 25–31; ENCJ 2011. aasta aruanne, 82. joonealune märkus, punkt 2.3; ÜRO 2018. aasta aruanne, 81. joonealune märkus, punktid 75 ja 76.

86 Vt näiteks CCJE 2007. aasta arvamus, 81. joonealune märkus, punkt 35; ÜRO 2018. aasta aruanne, 81. joonealune märkus, punkt 83. Vt ka Euroopa Nõukogu tegevuskava kohtute sõltumatuse ja erapooletuse tugevdamiseks, 13. aprill 2016, CM(2016) 36 final, selgitav märkus, tegevus 1.1, punkt 20 („Kohtute nõukoja toimimise õigusliku raamistiku muutmine ei tohiks viia eelmise raamistiku alusel valitud isikute volituste ennetähtaegse lõpetamiseni, välja arvatud juhul, kui õigusraamistiku muutmise eesmärk on tugevdada nõukoja koosseisu sõltumatust.“).

87 Vt näiteks 1998. aasta Euroopa harta, 32. joonealune märkus, punkt 3.1; ENCJ 2011. aasta aruanne, 82. joonealune märkus, punkt 3.3; 2016. aasta õigusriigi kontrollnimekiri, 36. joonealune märkus, punkt 81; ÜRO 2018. aasta aruanne, 81. joonealune märkus, punkt 48.

131. Märgin, et KRS on organ, mille ülesanne on tagada Poola põhiseaduse kohaselt kohtute ja kohtunike sõltumatus, ning selle ülesanded hõlmavad kõrgeima kohtu, sealhulgas distsiplinaarkolleegiumi kohtunike ametisse nimetamist vabariigi presidendi poolt (vt käesoleva ettepaneku punktid 16 ja 19). Seega peab KRS oma ülesannete nõuetekohaseks täitmiseks olema vaba seadusandlike ja täidesaatvate võimuorganite poolsetest mõjutustest.

132. KRSi liikmete ametisse nimetamise viis ise paljastab siiski puudusi, mis tõenäoliselt seavad ohtu tema sõltumatuse seadusandlikest ja täidesaatvatest võimuorganitest. Esiteks põhineb see asjaolul, et Riikliku kohtute nõukoja seaduse artikli 9a kohaselt (vt käesoleva ettepaneku punkt 22) ei nimeta KRSi 15 kohtuliiget enam ametisse kohtunikud, vaid hoopis seim. See tähendab, et KRSi koosseisust enamik – 25 liikmest 23 tuleb seadusandliku ja täidesaatva võimuorgani poolt.[88]

133. Peale selle on KRSi seaduse artikli 11a lõikes 2 sätestatud, et KRSi kohtunikukandidaate võivad esitada vähemalt 2000 Poola kodanikust või 25 kohtunikust koosnevad rühmad. Vastavalt KRSi seaduse artiklile 11d viib KRSi kõnealuste liikmete valimise läbi seim 3/5 häälteenamusega, kusjuures hääleõiguslikest saadikutest peab kohal viibima vähemalt pool (vt käesoleva ettepaneku punktid 24 ja 25).

134. Sellest tulenevalt võib järeldada, et KRSi liikmete ametisse nimetamise viisi tõttu on seadusandlikel võimuorganitel KRSi üle mõju ega saa alahinnata asjaolu, et seim võib valida kandidaate vähese kohtunike toetusega või üldse ilma kohtunike toetuseta, nii et kohtukogukonna arvamusel ei pruugi olla KRSi liikmete valimise protsessis piisavat kaalu.[89] Olenemata väidetavast eesmärgist suurendada demokraatlikku õiguspärasust ja KRSi representatiivsust, võib niisugune korraldus kahjustada KRSi sõltumatust.[90]

135. Samuti tuleks meeles pidada, et KRSi kohtuliikmete ametisse nimetamise viisi muutmisega kaasnes KRSi liikmete ametiaja ennetähtaegne lõpetamine. Vaidlus puudub selles, et KRSi seadusega on ette nähtud KRSi kohtuliikmete ametiaja ennetähtaegne lõpetamine uute liikmete valimise ajal (vt käesoleva ettepaneku punktid 22 ja 26). Vaatamata sellele, et väidetav eesmärk on ühtlustada KRSi liikmete ametiaegu, võib hetkel ametis olevate KRSi liikmete viivitamatut asendamist paralleelselt KRSi uue ametisse nimetamise korraga pidada asjaoluks, mis kahjustab veelgi KRSi sõltumatust seadusandlikest ja täidesaatvatest võimuorganitest.[91]

136. Trybunał Konstytucyjny (Poola konstitutsioonikohus) 25. märtsi 2019. aasta otsus (K 12/18)[92] ei muuda minu analüüsi kehtetuks. Selles kohtuotsuses leidis Trybunał Konstytucyjny (Poola konstitutsioonikohus) esiteks, et KRSi seaduse artikkel 9a (vt käesoleva ettepaneku punkt 22), mis käsitleb kohtuliikmete seimi poolt ametisse nimetamise viisi, on Poola põhiseaduse mitme sättega kooskõlas, ning teiseks, et KRSi seaduse artikli 44 lõige 1a (vt käesoleva ettepaneku punkt 28), mis käsitleb kohtunike valiku kohta KRSi tehtud eraldi negatiivsete otsuste kohtuliku läbivaatamise menetlust, on vastuolus Poola põhiseaduse artikliga 184. See kohtuotsus ei sisalda ELi õiguse kohaselt distsiplinaarkolleegiumi sõltumatuse nõuete seisukohast olulisi andmeid ning igal juhul ei kõrvalda see iseenesest kõiki asjaolusid, mis kahjustavad veelgi KRSi sõltumatust, nagu on eespool kirjeldatud.

88 Seega nimetavad seadusandlikud võimuorganid 21 KRSi liiget (15 kohtuliiget + 4 liiget, kelle nimetab ametisse seim + 2 liiget, kelle nimetab Poola parlamendi ülemkoda senat); 1 liikme nimetab vabariigi president; ja 3 *ex officio* liikmest 1 on täidesaatva võimuorgani liige (justiitsminister) ja 2 on kohtusüsteemi liikmed (kõrgeima kohtu esimene esimees ja kõrgeima halduskohtu president). Vt käesoleva ettepaneku punkt 20.

89 Vt muu hulgas komisjoni põhjendatud ettepanek, 3. joonealune märkus, põhjendused 141–143; Veneetsia komisjon, arvamus nr 904/2017, 4. joonealune märkus, punktid 24–26; ÜRO 2018. aasta aruanne Poola kohta, 4. joonealune märkus, punktid 67–69.

90 Võib ka arvata, et nende eesmärkide saavutamiseks võidakse võtta alternatiivsed meetmed, nagu on märgitud Veneetsia komisjoni arvamuses nr 904/2017, 4. joonealune märkus, punkt 27; Euroopa Nõukogu korruptsioonivastane riikide ühendus (GRECO), *Addendum to the Fourth Round Evaluation Report on Poland*, 22.6.2018, Greco-AdHocRep(2018)3, punktid 28 ja 29.

91 Vt näiteks komisjoni põhjendatud ettepanek, 3. joonealune märkus, põhjendused 140, 144, 145 ja 175; Veneetsia komisjon, arvamus nr 904/2017, 4. joonealune märkus, punktid 28–31; ÜRO 2018. aasta aruanne Poola kohta, 4. joonealune märkus, punkt 70.

92 Vt kokkuvõtteks Trybunał Konstytucyjny (Poola konstitutsioonikohus) pressiteade pärast istungit, K 12/18, kättesaadav aadressil http://trybunal.gov.pl/.

137. Võttes sellest lähtuvalt arvesse asjaolu, et kohtunõukogud on üliolulised kohtusüsteemi sõltumatuse tagamiseks nendes jurisdiktsioonides, kus nad on asutatud, ning et need nõukogud peavad ise olema oma ülesannete täitmisel sõltumatud ja vabad igasugusest seadusandlike ja täidesaatvate võimuorganite poolsest sekkumisest, paneb KRSi roll kohtunike valimisel distsiplinaarkolleegiumi mind arvama, et see kolleegium ei anna harta artikli 47 kohaselt piisavaid sõltumatuse tagatisi. Esinevad õiguspärased kaalutlused objektiivselt kahelda distsiplinaarkolleegiumi sõltumatuses, arvestades seadusandliku võimu rolli KRSi 15 kohtuliikme valimisel ning selle organi rolli nende kohtunike valimisel, keda vabariigi president võib kõrgeimasse kohtusse ametisse nimetada. Kahtlusi ei kõrvalda KRSi (tehniliselt väljendatuna) nõuandev roll selles protsessis.

138. Lisaks, nagu märkisid hagejad, EFTA järelevalveamet ja komisjon, on distsiplinaarkolleegiumi kohtunike valimisega seoses mitmeid asjaolusid, mida tuleks arvesse võtta koos muudatustega KRSi kohtuliikmete ametisse nimetamise korras.

139. Eelkõige ei ole vaidlustatud seda, et esiteks kuni ajani, mil distsiplinaarkolleegiumi kõik ametikohad on täidetud esimest korda, nimetab selle kolleegiumi kohtunikud ametisse vabariigi president (vt käesoleva ettepaneku punkt 18); teiseks reguleerivad distsiplinaarkolleegiumi teatud ulatuses sätted, mis eristavad seda teistest kõrgeima kohtu kolleegiumidest, nagu 2017. aasta kõrgeima kohtu seaduse artikkel 20, milles on sätestatud, et kõrgeima kohtu esimese esimehe ülesandeid täidab distsiplinaarkolleegiumi esimees selle kolleegiumi kohtunike suhtes (vt käesoleva ettepaneku punkt 14); kolmandaks kehtestati Poola kohtusüsteemi reformi käsitlevate meetmete seadusandliku paketi osana distsiplinaarmenetluse kord (vt käesoleva ettepaneku punkt 1), ja neljandaks on distsiplinaarkolleegiumi ülesanne lahendada kohtuasju, mis puudutavad eelkõige kõrgeima kohtu kohtunike pensionile jäämist ning distsiplinaarmenetlust kohtunike suhtes, mis on mõlemad selle meetmepaketiga seotud aspektid (vt käesoleva ettepaneku punktid 15 ja 17).[93] KRSi seaduse 2017. aasta muutmise seadus jõustus nimelt ligikaudu kolm kuud enne 2017. aasta kõrgeima kohtu seadust (vt käesoleva ettepaneku punktid 11 ja 21), andes KRSile rolli valida kohtunikke, keda vabariigi president võib distsiplinaarkolleegiumi ametisse nimetada.

140. Sellega seoses juhin tähelepanu sellele, et resolutsioonis, milles ta esitas oma seisukoha käesolevate kohtuasjade suhtes[94], rõhutab distsiplinaarkolleegium muu hulgas, et kohtunike ametisse nimetamine on vabariigi presidendi põhiseaduslik õigus, mida ta kasutab koostööd KRSiga, ning et distsiplinaarkolleegium vastab EIÕK artikli 6 lõikes 1 sätestatud nõuetele, kuna see on asutatud seadusega ning selle staatust, pädevust ja sisemist korraldust käsitlevad sätted tagavad selle kolleegiumi ja selle kohtunike sõltumatuse ja erapooletuse. See kolleegium väidab, et distsiplinaarkolleegiumi kohtunike sõltumatus ja erapooletus on tagatud eelkõige kohtunike taandamise eeskirjadega ning seda tuleb hinnata konkreetse faktilise olukorra alusel.

141. Olenemata sellest, millised argumendid on esitanud riigiprokurör ja Poola koos distsiplinaarkolleegiumiga vabariigi presidendi põhiseadusliku õiguse kohta nimetada kohtunikke ametisse ja distsiplinaarkolleegiumi suhtes kohaldatavate formaalsete sõltumatuse tagatiste kohta, ei ole need argumendid käesoleva ettepaneku punktides 132–135 ja 139 osutatud kaalutluste seisukohast piisavad, et hajutada mulje, et see kolleegium ei ole objektiivselt sõltumatu.

93 Tuleks välja tuua, et Veneetsia komisjon leidis oma arvamuses nr 904/2017, 4. joonealune märkus, eriti selle punktides 89–95, 128–131, et KRSi ja distsiplinaarkolleegiumit käsitlevate Poola õigusaktide tagajärjed kombineeritult, koos teiste reformidega kujutavad endast tõsist ohtu kohtute sõltumatusele. Samuti peatas Euroopa kohtunike nõukogude võrgustik (ENCJ) 17. septembril 2018 KRSi liikmesuse seetõttu, et selle kohtuliikmete ametisse nimetamise korda oli muudetud, koos 13 täiendava asjaoluga, sealhulgas sellega, et KRSi seadus on osa üldisest reformist, millega tugevdatakse täidesaatva võimu positsiooni ja rikutakse kohtute sõltumatust: vt ENCJ seisukoht, 28. joonealune märkus, ja pressiteade, ECNJ Suspends Polish National Judicial Council – KRS, kättesaadav aadressil http://www.encj.eu/.

94 Vt käesoleva ettepaneku 20. joonealune märkus.

142. Lisaks võimendab põhikohtuasjas tekkiv olukord muljet, et puudub sõltumatus, kuna hagejad nõuavad sõltumatut ja erapooletut kohtupidamist, selleks et vältida nende tagandamatuse ja sõltumatuse kaitse võimalikku rikkumist. Mis puudutab hagejat kohtuasjas C-585/18, siis on olemasolevad sätted ilmselt vastuolus võistlevuse põhimõttega.[95] See on nii, sest hageja sai KRSilt negatiivse arvamuse, ning samal ajal on KRSil roll distsiplinaarkolleegiumi koosseisu määramisel, mis on kohus, kuhu hageja võib pöörduda Poola õiguse alusel. See tundub olevat problemaatiline võistleva menetluse seisukohalt, arvestades järeldusi, milleni ma jõudsin distsiplinaarkolleegiumi sõltumatuse puuduste tõttu, mis on tingitud viisist, kuidas KRSi liikmeid ametisse nimetatakse.

143. Toonitan siiski, et kõik see ei tähenda, et kohtusüsteemi sõltumatuse nõudeid tuleks tõlgendada nii, et see takistab liikmesriike tegemast oma süsteemides asjakohaseid reforme, eelkõige seoses kohtunike ja kohtunõukogude või samalaadsete organite koosseisuga, vaid pigem seda, et liikmesriigid peavad selliseid reforme ellu viima, täites samal ajal ELi õigusest tulenevaid kohustusi, mis hõlmavad kohustust säilitada kohtute ja kohtunike sõltumatus kooskõlas harta artikliga 47.

144. Seda arvestades ei ole veenvad riigiprokuröri ja Poola need argumendid, mis põhinevad Poolas ja teistes liikmesriikides kasutusele võetud lahenduste väidetaval sarnasusel. Nagu märgivad hagejad, käsitlevad käesolevad kohtuasjad olukorda Poolas, võttes eelkõige arvesse käesoleva ettepaneku punktides 132–135 ja punktis 139 nimetatud kaalutlusi.[96] Tuleks vast rõhutada ka seda, et liikmesriikide vahel ei ole selles kontekstis topeltstandardeid, sest igasugune liikmesriigi meede, mis kahjustab harta artikli 47 kohast kohtusüsteemi sõltumatust, ei tohiks olla liidu õiguskorras lubatud.

4. Hindamine ELL artikli 19 lõike 1 teise lõigu alusel

145. Lisaks harta artikli 47 rikkumisele tekib küsimus, kas põhikohtuasjas kõne all olevatel asjaoludel kujutab kohtuliku sõltumatuse nõuete rikkumine endast struktuurset või üldist puudust, mis kahjustab kohtuliku sõltumatuse olemust ELL artikli 19 lõike 1 teise lõigu tähenduses,[97] rikkudes seega laiemalt õigusriigi põhimõtet, nagu seda kaitstakse ELL artikliga 2?[98]

146. Oma ettepanekus komisjon *vs*. Poola (Kõrgeima kohtu sõltumatus) (C-619/18)[99] olin ma seisukohal, et liikmesriigi meetmed, millega alandatakse kõrgeima kohtu kohtunike pensioniiga, ilma et antaks kohased tagatised, et kaitsta nende tagandamatuse reeglit ja säilitada nende sõltumatus, kujutavad sisuliselt endast sellist struktuurset puudust, mis sellisena mõjutab üht osa kõrgeima kohtu kohtunikest. Oma ettepanekus komisjon *vs*. Poola (Üldkohtute sõltumatus) (C-192/18)[100] jõudsin ma samale järeldusele liikmesriigi meetmete puhul, millega alandatakse üldkohtute kohtunike pensioniiga, mis sellisena mõjutab üht osa tervest Poola kohtunikkonnast. Mõlemad reformid mõjutasid Poola kohtuvõimu struktuuri üldiselt.

95 Vt näiteks 28. juuli 2016. aasta kohtuotsus, Ordre des barreaux francophones et germanophone jt, C-543/14, EU:C:2016:605, punktid 40 ja 41, ning 16. mai 2017. aasta kohtuotsus, Berlioz Investment Fund, C-682/15, EU:C:2017:373, punkt 96 ja seal viidatud kohtupraktika.

96 Märgin, et vastavalt 2019. aasta ELi õigusemõistmise tulemustabelile on uuringus osalenud 20 liikmesriigist Poola ainus liikmesriik, kus kohtu liikmete ametisse nimetamise ettepanekut ei tee ainult kohtunikud ja neid liikmeid ei nimeta ametisse parlament. Vt komisjoni teatis, The 2019 EU Justice Scoreboard [ELi õigusemõistmise tulemustabel], COM(2019) 198 final, 26.4.2019, tabel 54, lk 55 ja 62. Vt ka 2017. aasta OSCE lõplik arvamus Poola kohta, 4. joonealune märkus, punktid 43–46.

97 Kohtujurist Tanchevi ettepanek, komisjon *vs*. Poola (Üldkohtute sõltumatus), C-192/18, EU:C:2019:529, punkt 115 ja seal viidatud kohtupraktika. Vt ka kohtujurist Tanchevi ettepanek, komisjon *vs*. Poola (Kõrgeima kohtu sõltumatus), C-619/18, EU:C:2019:325, punkt 63, 41. joonealune märkus.

98 Vt eelkõige 27. veebruari 2018. aasta kohtuotsus, Associação Sindical dos Juízes Portugueses, C-64/16, EU:C:2018:117, punkt 32, ning 24. juuni 2019. aasta kohtuotsus, komisjon *vs*. Poola (Kõrgeima kohtu sõltumatus), C-619/18, EU:C:2019:531, punkt 47. Nagu ma märkisin oma ettepaneku Minister for Justice and Equality (Kohtusüsteemi puudused), C-216/18 PPU, EU:C:2018:517, punktis 40, „võib vahistamismääruse teinud liikmesriigis olla õiguse õiglasele kohtulikule arutamisele rikkumise oht, isegi kui see riik ei riku õigusriigi põhimõtet“.

99 EU:C:2019:325.

100 EU:C:2019:529.

147. Ma märgin, et oma 24. juuni 2019. aasta kohtuotsuses, komisjon *vs.* Poola (Kõrgeima kohtu sõltumatus) (C-619/18),[101] ei võtnud Euroopa Kohus ilmselt seisukohta nende normide rikkumise raskuse kohta, millega ELL artikli 19 lõike 1 teise lõigu kontekstis kaitstakse kohtuniku tagandamatust ja sõltumatust. Selles kohtuotsuses ei ole mainitud viidatud sätete struktuurilist ega üldistatud rikkumist.[102]

148. Olen jõudnud järeldusele, et põhikohtuasja asjaolud kujutavad igal juhul endast ELL artikli 19 lõike 1 teise lõigu rikkumist.

149. Ma jõuan sellele järeldusele peamiselt seetõttu, et Poola õigusaktid, millega kehtestati kõrgeima kohtu uus kolleegium, konkreetselt distsiplinaarkolleegium, mille ülesanne on läbi vaadata kõrgeima kohtu nende kohtunike kaebused, kes on kõrgeimast kohtust pensionile saadetud enneaegselt ja ELL artikli 19 lõike 1 teise lõigu tähenduses õigusvastaselt, on vahetult seotud probleemidega, mida ma käsitlesin oma ettepanekus komisjon *vs.* Poola (Kõrgeima kohtu sõltumatus) (C-619/18) ja mis mõjutas kõrgeima kohtu kohtunikke üldiselt. Oma 24. juuni 2019. aasta otsuses kõnealuses kohtuasjas[103] leidis Euroopa Kohus, et asjaomaste meetmetega rikuti ELL artikli 19 lõike 1 teist lõiku (vt käesoleva ettepaneku punkt 2).

150. KRSil on olukorras, kus ta nimetab ametisse selle uue kolleegiumi kohtunikke, täita oluline roll, mis lähemal analüüsimisel läheb ilmselt vastuollu liidu ja rahvusvaheliste suunistega, mis puudutavad selliste organite sõltumatust seadusandlikust ja täidesaatvast võimust (vt käesoleva ettepaneku punktid 124–135). See annab poliitilisele võimule võimaluse suurel määral mõjutada kõrgeima kohtu kohtunike ametisse nimetamist, mis kahjustab Poola kohtuvõimu struktuuri üldiselt.

151. Lisaks on uue distsiplinaarkolleegiumi otsustada kohtuasjade üle, mis puudutavad neid kohtunikke, keda kahjustavad meetmed, mille Euroopa Kohus on äsja lugenud ELL artikli 19 lõike 1 teise lõiguga vastuolus olevaks, nagu äsja sai märgitud (vt käesoleva ettepaneku punkt 149). Arvestades KRSi kohtuliikmete valimist puudutavate uute meetmete ajastust ja rolli, mida KRS täidab, et kindlaks määrata, kes on distsiplinaarkolleegiumi nimetatud, kahjustab see ilmselt selliste kõrgeima kohtu kohtunike, kes jõudsid äsja kindlaksmääratud pensioniikka, väljavaateid erapooletus kohtus neid kahjustavate meetmete vaidlustamisel õiglasele menetlusele.

152. Seega arvestades käesolevas asjas tõstatatud probleemi sarnasust probleemiga, mida ma analüüsisin oma ettepanekus komisjon *vs.* Poola (Kõrgeima kohtu sõltumatus) (C-619/18), siis tuleb kõnealune probleem lugeda struktuurseks ja üldistatuks ning ELL artikli 19 lõike 1 teise lõigu alusel tagatud kohtuliku sõltumatuse „sisu“ puudutavaks.

E. Küsimus 2 kohtuasjas C-585/18 ja küsimus 3 kohtuasjades C-624/18 ja C-625/18 ning pädevuse eeldamine, kuna distsiplinaarkolleegium ei ole sõltumatu kohus

153. Kui Euroopa Kohus leiab, et liikmesriigi viimase astme kohtu kolleegium, nagu distsiplinaarkolleegium põhikohtuasjades, ei vasta ELi õigusega ette nähtud kohtusüsteemi sõltumatuse nõuetele, soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus teada, kas mõni teine riigisisene kohus, näiteks tema ise, on ELi õiguse alusel kohustatud jätma kohaldamata riigisisesed õigusnormid, mis välistavad tema pädevuse nendes vaidlustes.

101 EU:C:2019:531.

102 Vrdl. 25. juuli 2018. aasta kohtuotsus, Minister for Justice and Equality (Kohtusüsteemi puudused), C-216/18 PPU, EU:C:2018:586, eelkõige punktid 60, 73 ja 74.

103 Komisjon *vs.* Poola (Kõrgeima kohtu sõltumatus), C-619/18, EU:C:2019:531. Märgin, et selle kohtuotsuse punktides 115 ja 116 leidis Euroopa Kohus, et KRSi osalemine menetluses, mis käsitleb kohtuniku ametisoleku aja pikendamist üle tavapärase pensioniea, võib üldjuhul aidata kaasa selle menetluse objektiivsemaks muutmisele, kuid „see on siiski nii üksnes juhul, kui täidetud on teatud tingimused, eelkõige kui kõnealune organ on ise sõltumatu seadusandlikust ja täitevvõimust ning ametivõimust, kellele ta peab arvamuse andma“.

154. Vastus sellele küsimusele on jaatav järgmistel põhjustel.

155. Väljakujunenud kohtupraktika kohaselt tähendab ELi õiguse esimus, et liikmesriigi kohus, kellel tuleb oma pädevuse teostamisel kohaldada ELi õigusnorme, on kohustatud tagama nende õigusnormide täieliku õigusmõju, keeldudes vajaduse korral omal algatusel nende õigusnormidega vastuolus olevaid riigisiseseid õigusnorme kohaldamast, ilma et ta peaks taotlema või ootama nende sätete eelnevat tühistamist seadusandlikul teel või muu põhiseadusliku menetluse kaudu.[104] Liikmesriigi kohtul tuleb eelkõige oma pädevuse piires tagada kohtulik kaitse, mis antakse isikutele harta artikliga 47, ning selle artikli täielik õigusmõju, jättes vajaduse korral sellega vastuolus oleva riigisisese õiguse sätte kohaldamata.[105]

156. Sellest järeldub, et käesolevates kohtuasjades tuleb riigisisesed õigusnormid, millega antakse pädevus lahendada ELi õigust puudutavat vaidlust liikmesriigi viimase astme kohtu kolleegiumile, mis ei vasta kohtuliku sõltumatuse nõuetele, mis on sätestatud harta artiklis 47 ja/või ELL artikli 19 lõike 1 teises lõigus, jätta kohaldamata. Nagu märkis komisjon, siis arvestades, kui oluline on kohtute sõltumatus ELi õiguse alusel üksikisikute tõhusa kohtuliku kaitse tagamisel, peab riigisisese viimase astme kohtu mõnel teisel kolleegiumil, nagu põhikohtuasjas eelotsusetaotluse esitanud kohus, olema õigus omal algatusel jätta kohaldamata need riigisisesed õigusnormid, mis on selle põhimõttega vastuolus. Liikmesriigi kohtud peavad liidu õiguse rakendamiseks pakkuma tõhusa õiguskaitsevahendi, kui seda vahendit ei ole riigisisese õiguse kohaselt muidu olemas.[106]

VII. Ettepanek

157. Kõikidest esitatud kaalutlustest lähtuvalt teen Euroopa Kohtule ettepaneku vastata Sąd Najwyższy (Poola kõrgeim kohus) eelotsuse küsimustele järgmiselt:

1. Küsimuse 1 kohta kohtuasjades C-624/18 ja C-625/18 ei ole vaja otsust teha.

   Teise võimalusena, Euroopa Liidu põhiõiguste harta artiklit 47 koostoimes nõukogu 27. novembri 2000. aasta direktiiviga 2000/78/EÜ, millega kehtestatakse üldine raamistik võrdseks kohtlemiseks töö saamisel ja kutsealale pääsemisel […], artikli 9 lõikega 1 tuleb tõlgendada nii, et kui liikmesriigi viimase astme kohtule esitatakse apellatsioonkaebus, mis põhineb väitel, et rikutud on vanuse alusel diskrimineerimise keeldu kõnealuse kohtu kohtuniku suhtes, koos taotlusega tagada esitatud nõudele kaitse, on see kohus liidu õigusest tulenevate õiguste kaitsmiseks liikmesriigi õiguses ette nähtud ajutise vahendi kohaldamise kaudu kohustatud kohaldamata jätma liikmesriigi õigusnormid, mis jätavad pädevuse kohtuasjas, mille raames kaebus esitati, selle kohtu organisatsioonilisele üksusele, mis ei tegutse selles otsuseid langetavate kohtunike ametisse nimetamata jätmise tõttu.

2. Harta artiklis 47 sätestatud kohtusüsteemi sõltumatuse nõudeid tuleb tõlgendada nii, et nendele nõuetele ei vasta liikmesriigi viimase astme kohtu kolleegium, mis on loodud täiesti uue organina ning mis on pädev arutama liikmesriigi kohtu kohtuniku kohtuasja ning mille koosseisus on ainult kohtunikud, kelle on valinud liikmesriigi organ, mille ülesanne on kaitsta kohtute sõltumatust, nimelt Krajowa Rada Sądownictwa (riiklik kohtute nõukoda), mille puhul ei ole tema ülesehituslikku mudelit ja toimimisviisi arvestades tagatud sõltumatus seadusandlikest ja täidesaatvatest võimuorganitest.

104 Vt näiteks 4. detsembri 2018. aasta kohtuotsus Minister for Justice and Equality and Commissioner of the Garda Síochána, C-378/17, EU:C:2018:979, punkt 35 ja seal viidatud kohtupraktika.

105 Vt 17. aprilli 2018. aasta kohtuotsus Egenberger, C-414/16, EU:C:2018:257, punkt 79.

106 13. märtsi 2007. aasta kohtuotsus, Unibet, C-432/05, EU:C:2007:163, eelkõige punktid 40 ja 41. Vt ka näiteks 3. oktoobri 2013. aasta kohtuotsus, Inuit Tapiriit Kanatami jt *vs.* parlament ja nõukogu, C-583/11 P, EU:C:2013:625, punktid 103 ja 104.

Selline olukord on ka keelatud ELL artikli 19 lõike 1 teise lõigu alusel.

3. Liikmesriigi viimase astme kohtu kolleegium, millel ei ole kohtuasjas pädevust, kuid mis vastab ELi õiguses sellisele kohtule esitatavatele nõuetele, mis menetleb apellatsioonkaebust ELi asjas, on ELi õiguse esimusest tulenevalt kohustatud jätma kohaldamata riigisisesed õigusnormid, mis välistavad tema pädevuse selles kohtuasjas.